

Handbok Sveriges feministiska utrikespolitik

Förord	4	3.6 Röster om feministisk utrikespolitik	46
1. Introduktion.....	6		
2. Vad är feministisk utrikespolitik? ..	8	4. Metoder för normförändring och mobilisering	50
2.1 Kärnan i den feministiska utrikespolitiken	9	5. Metoder i arbetet inom utrikespolitikens olika delområden	58
2.2 Ramen för den feministiska utrikespolitiken	14	5.1 Utrikes- och säkerhetspolitik	61
2.3 Målområden för den svenska feministiska utrikespolitiken	17	5.1.1 Fred och säkerhet	61
2.3.1 Fullt åtnjutande av de mänskliga rättigheterna	18	5.1.2 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer	66
2.3.2 Frihet från fysiskt, psykiskt och sexuellt våld	20	Den svenska sexköpslagen	69
2.3.3 Medverkan i att förebygga och lösa konflikter, och i att bygga fred efter konflikt.....	22	5.1.3 Nedrustning och icke-spridning	70
2.3.4 Politiskt deltagande och inflytande inom alla samhällsområden.....	23	5.2 Internationellt utvecklings-samarbete	72
2.3.5 Ekonomiska rättigheter och egenmakt	25	5.3 Handelspolitik och främjande	83
2.3.6 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)	26	6. Metoder i arbetet på landnivå	90
3. Metoder i arbetet inom utrikesförvaltningen	28	7. Att driva en motvindsfråga	100
3.1 Ledarskap	29	8. Referenser.....	106
3.2 Ägarskap	32	8.1 Dokument	106
3.3 Styrning.....	34	8.2 Hemsidor	109
3.4 Stöd.....	37	8.3 Twitter.....	109
3.5 Exempel på internt arbete.....	41		

Förord

I oktober 2014 lanserade Sverige, som första land i världen, en feministisk utrikespolitik. Detta innebär att all utrikespolitik ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

Denna handbok ska vara en resurs för det internationella arbetet för jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Den innehåller en samling metoder och erfarenheter som kan fungera som exempel och inspiration för fortsatt arbete inom såväl utrikesförvaltningen som andra delar av statsförvaltningen och samhället. Handboken ger även en beskrivning av de första fyra åren med en feministisk utrikespolitik. Därmed svarar den också på det stora intresse som finns för politiken både nationellt och internationellt.

Den feministiska utrikespolitiken börjar och slutar i verkligheten. Den ska utgå från fakta och statistik om flickors och kvinnors vardag, och skapa resultat som märks i människors liv: annars förlorar den sin relevans.

Vi strukturerar arbetet med den feministiska utrikespolitiken efter tre R: Rättigheter, Representation och

Resurser. Detta är grunden för vår analys av hur förhållandena ser ut där vi arbetar. Vad säger statistiken om skillnader mellan kvinnor och män, flickor och pojkar? Har de samma rättigheter – till utbildning, till arbete, att gifta sig, skilja sig och ärva? Finns kvinnor representerade där beslut som berör dem fattas – i parlament, styrelser och rättssystem? Finns det tankar om jämställdhet när resurser fördelas – i statsbudgetar eller biståndsprojekt?

Politiken har uppnått betydande resultat. Vi har initierat ett nätverk av kvinnliga medlare som är aktiva över hela världen. Vi har drivit frågor om kvinnor, fred och säkerhet i FN:s säkerhetsråd. Vi har drivit kampanjer för kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter och för ökad tillgång till barnmorskor, liksom för ökad kvinnlig representation i fredsprocesser, rättssystem och världens största digitala uppslagsverk, Wikipedia.

En viktig utgångspunkt i vårt arbete är att jämställdhet inte är någon separat kvinnofråga – alla gynnas av den. Forskning visar att jämställda samhällen har bättre hälsa, högre ekonomisk

tillväxt, mer trygghet. Den visar också att jämställdhet bidrar till fred och att fredsförhandlingar där kvinnor deltagit har större chanser att bli hållbara.

Handboken täcker verksamhet bedrivna av tusentals personer med placering och uppdrag över hela världen. Boken rymmer därför bara ett axplock av allt som gjorts och görs. Detta inte minst eftersom metoderna hela tiden förfinas utifrån ny kunskap och nya analyser.

Med den feministiska utrikespolitiken har Sveriges feministiska regering tagit ytterligare ett steg för att förverkliga visionen om en jämställd värld. Genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte kan vi alla bidra till att främja global jämställdhet i en snabbare takt. Förändring är möjlig.

Isabella Lövin

Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat

Margot Wallström

Utrikesminister

Ann Linde

EU- och handelsminister

Som första land i världen bedriver Sverige en feministisk utrikespolitik. Politiken lanserades 2014 som ett svar på den diskriminering och systematiska underordning som fortsatt präglar vardagen för otaliga kvinnor och flickor världen över. Arbetet sker genom att hela utrikespolitiken omsätter ett systematiskt jämställdhetsperspektiv. En utgångspunkt är att jämställdhet är ett mål i sig, men också en förutsättning för att nå andra övergripande mål som fred, säkerhet och hållbar utveckling.

Denna handbok beskriver hur Sveriges feministiska utrikespolitik lanserades, tog fart och utvecklades till ett signum för svensk dialog i en värld kantad av ojämställdhet. Boken baserar sig på erfarenheter från den svenska utrikesförvaltningens arbete och fokuserar på det praktiska genomförandet av politiken. Boken är avsedd att vara ett stöd för den svenska utrikesförvaltningen i dess fortsatta arbete och samtidigt tillmötesgå det stora intresse som finns för den feministiska utrikespolitiken både nationellt och internationellt.

Handboken är uppdelad i sju delar och varvar genomgående metoder med exempel på vad politiken har åstadkommit. Det inledande kapitlet beskriver vad den svenska feministiska utrikespolitiken innebär och bottnar i. Nästa del går igenom vilka metoder som har använts för att politiken ska få genomslag i den svenska utrikesförvaltningen. Kapitlet därefter tar upp exempel på hur den feministiska utrikespolitiken arbetar med normförändring och mobilisering. Följande kapitel ger exempel på övergripande metoder som har använts inom de tre politikområdena som omfattas av svensk utrikespolitik – utrikes- och säkerhetspolitik, utvecklingssamarbete samt handels- och främjandepolitik. De två avslutande kapitlen tittar närmare på verksamheten på landnivå respektive beskriver arbetet med att driva en motvindsfråga.

2.1 Kärnan i den feministiska utrikespolitiken

Den svenska feministiska utrikespolitiken är i grunden ett arbetssätt och ett perspektiv som utgår från tre R baserat på ett fjärde R. Innebörden av denna ekvation är att utrikesförvaltningen, i alla dess delar, ska sträva efter att stärka alla kvinnors och flickors Rättigheter, Representation och Resurser med utgångspunkt i den Realitet de lever i. Den svenska feministiska utrikespolitiken är en transformativ agenda som vill förändra strukturer och synliggöra kvinnor och flickor som aktörer. Diskriminering och ojämställdhet i livets alla skeden och sammanhang ska motverkas och politiken bygger på intersektionalitet och tar hänsyn till att människor har olika livsvillkor, inflytande och behov.

”Över hela världen är kvinnor förbisedda vad gäller resurser, representation och rättigheter. Det är den enkla anledningen till att vi driver en feministisk utrikespolitik. Med full kraft, över hela världen.”¹

Utrikesminister Margot Wallström

¹ Utrikesdeklarationen 2018

”Den mest kontroversiella frågan är också den mest grundläggande: rätten att bestämma över din egen kropp, sexualitet och reproduktion. Många kvinnor bestämmer fortfarande inte själva vem de ska gifta sig med, vem de ska ha sex med eller när de ska bli gravida. Detta är absurt och bör förkastas till historiens arkiv.”²

Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat Isabella Lövin

De tre R:en

Rättigheter: Utrikesförvaltningen ska verka för alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inklusive genom att motverka alla former av våld och diskriminering.

Representation: Utrikesförvaltningen ska verka för kvinnors deltagande och inflytande i beslutsprocesser på alla nivåer och inom alla områden, och eftersträva dialog med kvinnliga företrädare på alla nivåer, inklusive inom civilsamhället.

Resurser: Utrikesförvaltningen ska verka för att resurser fördelas så att jämställdhet, och alla kvinnors och flickors lika möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna, främjas. Utrikesförvaltningen ska också verka för riktade insatser för olika målgrupper.

Vems rättigheter?³

- 104 länder i världen har lagar som hindrar kvinnor att utöva vissa arbeten (till exempel inom gruvdrift, tillverkning, byggbranschen, energi, jordbruk, vatten och transporter)
- I 18 länder kan män lagligen förhindra att deras fruar arbetar.
- 59 länder har inga lagar som förbjuder sexuella trakasserier på arbetsplatsen.
- I 123 länder finns det inga lagar om sexuella trakasserier i utbildningen.
- I 37 länder finns inga lagar som skyddar gravida arbetstagare från uppsägning.
- 45 ekonomier har inga lagar för att skydda kvinnor mot våld i hemmet.

3 Världsbanken "Women, Business and the Law 2018"

Representation – hur ser det ut?

- Statistik från 2017 visar att endast 17 kvinnor återfanns som statsöverhuvud av världens alla länder. I en undersökning av Inter-Parliamentary Union från mars 2018 där 193 länder rankas baserat på andelen kvinnor i parlamentet kommer Rwanda, Bolivia och Kuba först på listan. Sverige återfinns på plats 7 med 43,6 procent kvinnor.⁴
- Under tidsperioden 1992–2011 var mer än 90 procent av personerna runt förhandlingsborden män. Av de personer som undertecknade fredsavtal var mer än 96 procent män.⁵

”Kvinnor måste aktivt delta i alla beslutsprocesser på alla nivåer och aktivt delta i att definiera prioriteringar och resursfördelning, i tider av fred och i krigstid.”⁶

Utrikesminister Margot Wallström

4 <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

5 [www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20\(1\).pdf](http://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20(1).pdf)

6 www.regeringen.se/tal/2016/04/tal-av-utrikesministern-pa-georgetown-university-institute-for-women-peace-and-security-i-washington/

”Att få in fler kvinnor i affärs- världen och i handel är sund ekonomisk politik. Jämställdhet bidrar till tillväxt i alla länder, oavsett utvecklingsnivå.”⁷

EU- och handelsminister Ann Linde

Jämställd resursfördelning

- Kvinnor äger mindre än 20 procent av världens landresurser. I många länder saknar kvinnor laglig rätt av äga land.⁸
- Globalt finns det 300 miljoner färre kvinnor som äger en mobiltelefon jämfört med män.⁹ Detta begränsar kvinnors möjlighet till information, deltagande och tillgång till tjänster, som till exempel till krediter som i många länder i dagsläget överförs via mobiltelefoni.

7 www.regeringen.se/tal/2017/12/sveriges-anforande-vid-wtos-ministerial-conference-framfort-av-eu-och-handelsminister-ann-linde/

8 www.weforum.org/agenda/2017/01/women-own-less-than-20-of-the-worlds-land-its-time-to-give-them-equal-property-rights/

9 <https://www.gsma.com/mobilefordevelopment/connected-women/>

Internationella ramverk som ligger till grund för Sveriges engagemang – ett axplock

- Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (Kvinnokonventionen).
- Deklarationerna och handlingsplanerna från FN:s kvinnokonferens i Peking respektive befolkningskonferens i Kairo och slutdokument från de uppföljande konferenserna.
- FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och efterföljande resolutioner.
- Agenda 2030 om hållbar utveckling och överenskommelserna från konferenserna om utvecklingsfinansiering.
- EU:s plan för jämställdhet och kvinnors egenmakt i EU:s yttre förbindelser 2016–2020.

2.2 Ramen för den feministiska utrikespolitiken

Sveriges utrikespolitik har länge kännetecknats av tydliga rättighets- och jämställdhetsperspektiv. Men den feministiska utrikespolitiken är en ambitionshöjning. Politiken är också en integrerad del av en feministisk regerings arbete och en förlängning av en mångårig nationell jämställdhetspolitik.

Sverige satte tidigt sitt namn på världskartan med en progressiv jämställdhetspolitik med sociala reformer som stärker kvinnor och flickor i livets alla faser och rum, till exempel genom särbeskattning, generösa barnomsorgsformer samt delad och könsneutral föräldraledighet. Även rätten till abort, som introducerades 1974, bidrog till stärkandet av kvinnors rättigheter. Jämställdhetslagen introducerades 1979 för att skapa en jämställd arbetsmarknad utan diskriminering. Parallellt med dessa initiativ växte en progressiv rörelse ledd av kvinnor fram. Frågor som tidigare hade setts som ”kvinnofrågor” fick fäste på den allmänna agendan för svensk inrikespolitik. Utredningar tillsattes som underströk Sveriges övergripande jämställdhetsmål; *”Kvinnor och män ska ha samma maket att forma sambället och sina egna liv”*.¹⁰ Svensk

genusforskning tog fart och blev en etablerad akademisk disciplin.

En annan viktig komponent i det systematiska tillvägagångssättet var införandet av jämställdhetsintegrering som arbetsmetod. Detta skedde på 1990-talet och har sedan fortsatt att utvecklas och befästas.¹¹ Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska ingå i all politik som påverkar människors villkor, så att alla kvinnor och män, flickor och pojkar kan leva jämställda liv.¹²

De senaste åren har inneburit en ytterligare intensifiering av jämställdhetsintegreringen. Det illustreras bland annat av ett ökat fokus på jämställdhetsbudgetering inom statsbudgeten. Regeringen har också utvidgat programmet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) till att omfatta nära 60 svenska myndigheter.¹³ Den 1 januari 2018 inrättade den svenska regeringen dessutom en jämställdhetsmyndighet som ska bidra till ett effektivt, strukturerat och sammanhållet genomförande av jämställdhetspolitiken.¹⁴

Sverige återfinns regelmässigt i toppen när världens jämställdhet rankas, i allt från European Institute for Gender Equality (EIGE) ranking av jämställdheten i EU till Global Gender Gap från World Economic Forum (WEF). Det vittnar om att Sveriges politik på många sätt har varit framgångsrik när det gäller att främja jämställdhet, men det hindrar samtidigt inte att det kvarstår stora utmaningar.

10 <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/01/mer-om-jamstalldhetspolitikens-mal/>

11 Proposition 1993/94:147

12 <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/jamstalldhetsintegrering/>

13 Insatsen kallas "Jämställdhetsintegrering i myndigheter", förkortas JiM, har en egen hemsida och berör bland annat myndigheterna Sida och Folke Bernadotteakademien (FBA).

14 Dir. 2016:108

Feministisk utrikespolitik – en del av en större feministisk struktur

2016 lanserades den jämställdhetspolitiska skrivelsen ”Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid”. Där presenterade den svenska regeringen inriktningen för jämställdhetspolitiken, inklusive en organisation för genomförande, ett system för uppföljning, en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt en ny delmålsstruktur. Utgångspunkten för arbetet är följande:

”Sverige har en feministisk regering. Regeringens jämställdhetspolitik bygger på det övergripande målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet är en fråga om rättvisa och en viktig del av samhällsbygget. Jämställdhet bidrar också till ekonomisk utveckling genom att både kvinnor och mäns potential tas tillvara. Regeringens

jämställdhetspolitik tar sin utgångspunkt i en kunskap och förståelse om att kön och makt skapas och upprätthålls strukturellt i alla delar av samhället. Kön har en grundläggande betydelse för en människas möjligheter och villkor, på individ-, organisations- och samhällsnivå, i livets alla skeden. Sverige präglas fortfarande av stora skillnader i livsförutsättningar mellan kvinnor och män. Det finns systematiska skillnader mellan kvinnor och män när det gäller makt och inflytande, utbildning, yrke, position, inkomster, lön och karriär, obetalt hem- och omsorgsarbete, våldsutsatthet och hälsa. Därför tar regeringens jämställdhetspolitik sikte på att skapa rättvisa mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Jämställdhetspolitiken är också en central del i arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Sverige ska vara ett föregångsland för jämställdhet, både nationellt och internationellt.”¹⁵

15 ”Makt, mål och myndighet feministisk politik för en jämställd framtid” Regeringens skrivelse 2016/17:10

16 www.regeringen.se/informationsmaterial/2018/02/2018-ars-handlingsplan-for-en-feministisk-utrikespolitik

17 <https://www.prb.org/womens-economic-empowerment/>

18 <https://www.peaceisloud.org/wp-content/uploads/2017/04/Why-Women-in-Politics.pdf>

19 Se till exempel <http://www.unwomen.se/demokrati-manskliga-rattigheter-och-kvinnors-politiska-egenmakt>

2.3 Målområden för den svenska feministiska utrikespolitiken

Sveriges feministiska utrikespolitik ska bidra till jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. För att genomföra detta har utrikesförvaltningen tagit fram en handlingsplan som uppdateras årligen och som har sex långsiktiga externa mål.¹⁶

De sex externa målen i handlingsplanen 2015–2018 innebär att utrikesförvaltningen ska bidra till alla kvinnors och flickors:

1. Fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna
2. Frihet från fysiskt, psykiskt och sexuellt våld
3. Medverkan i att förebygga och lösa konflikter, och i att bygga fred efter konflikt
4. Politiska deltagande och inflytande inom alla samhällsområden
5. Ekonomiska rättigheter och egenmakt
6. Sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter (SRHR)

Dessa mål är individuella målsättningar, men bidrar också till samma övergripande mål – en jämställd värld. Målen är också ömsesidigt förstärkande och beroende av varandra. Genom att stärka kvinnors och flickors tillgång till sexuella och reproduktiva rättigheter kan man exempelvis observera positiva förändringar i kvinnors ekonomiska egenmakt.¹⁷ Likaså visar forskning att en ökning av kvinnors politiska deltagande och fler kvinnor på beslutfattande positioner leder till mer progressiva sociala reformer.¹⁸ Ännu ett exempel är att stärkt lagstiftning för kvinnors rättigheter leder till ökat deltagande för kvinnor i samhället.¹⁹ Målen har medvetet lagts på en hög nivå för att göra det möjligt för flera politikområden och verktyg att bidra till dem med sin samlade styrka. Detta har också möjliggjort användning av fokusområden som har hjälpt till att lyfta fram utmaningar inom ramen för de större målområdena.

Sedan 2017 innehåller handlingsplanen även ett sjunde mål som riktar sig inåt och handlar om att utrikesförvaltningens interna arbete ska stödja och manifestera politiken. Detta arbete beskrivs i kapitel tre medan arbetet med de sex externa målen beskrivs här intill.

2.3.1 Fullt åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Utrikesförvaltningen ska verka för alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter i det multilaterala, regionala och bilaterala arbetet, samt inom och genom EU. Diskriminering av kvinnor och flickor påverkar bland annat deras rätt till utbildning, arbete, säkerhet, politiskt deltagande, familjeliv och kontroll över den egna kroppen. Könsdiskriminering förstärks också av diskriminering och utsatthet kopplad till andra faktorer exempelvis fattigdom, konflikt, flykt, climateffekter, etniskt ursprung, funktionsvariation och sexuell läggning eller könsidentitet.

Sverige använder en rad olika plattformar, roller och verktyg i detta arbete. Detta görs bland annat genom att regelbundet publicera landrapporter om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer och stötta civilsamhällets arbete för kvinnor och flickor. Sverige har också fortsatt att öka utvecklingssamarbetets fokus på jämställdhet, inklusive genom en ny global strategi. Sverige har i arbetet med detta mål exempelvis:

- Drivit frågan om att generalförsamlingens resolution om barn-, tidiga och tvångsäktenskap kommit att inkludera sexuell och reproduktiv hälsa och reproduktiva rättigheter.
- Verkat för att stärka åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna för kvinnor och flickor på flykt och i migration.
- Gjort konkreta åtaganden för att jämställdhetsperspektiv och åtgärder mot sexuell och könsrelaterat våld ska integreras i humanitära insatser och den humanitära reformprocessen.

Svenska huvudbudskap:

- Världens länder har, i juridiskt bindande konventioner, åtagit sig att respektera, skydda och uppfylla allas mänskliga rättigheter utan någon som helst diskriminering.
- De länder som ännu inte har ratificerat människorättskonventionerna bör överväga att göra det.
- De länder som har gjort reservationer som inskränker kvinnors och flickors rättigheter ska upphäva dessa då de strider mot konventionernas ändamål och syfte.
- Religion, kultur, sedvänjor eller traditioner kan aldrig legitimera inskränkningar i kvinnors och flickors mänskliga rättigheter.
- Deklarationen och handlingsplanen från FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 utgör politiska åtaganden för att stärka kvinnors rättigheter och levnadsvillkor. Alla länder ska omsätta planen i handling, inklusive genom lagstiftning.

2.3.2 Frihet från fysiskt, psykiskt och sexuellt våld

Frihet från våld är en förutsättning för utveckling. Våld i hemmet, där partnern är förövaren, är den främsta orsaken till skador hos kvinnor. 125 länder har lagstiftat mot våld i hemmet, men 603 miljoner kvinnor lever i länder där våld i hemmet inte är straffbart.²⁰

I alla länder kalkylerar kvinnor och flickor med risken att utsättas för könsrelaterat eller sexuellt våld eller trakasserier i offentliga miljöer, vilket allvarligt begränsar deras rörelsefrihet.

På samma sätt begränsas kvinnors möjligheter till inflytande och politiskt deltagande av trakasserier som riktas mot offentligt aktiva kvinnor, som politiker, människorättsförsvare och journalister. Alla former av våld mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som samhället i stort och utgör ett hinder för jämställdhet och utveckling. I många konflikter är kvinnor och flickor direkta måltavlor för sexualiserat och könsrelaterat våld. Förövarna straffas sällan.

Könsrelaterat våld förekommer i alla samhällen och länder, oavsett inkomst- eller utbildningsnivåer. Världshälsoorganisationen, WHO, uppskattar att fler än var tredje kvinna i världen har utsatts för fysiskt eller sexuellt våld av en partner och/eller sexuellt våld av en

annan person än en partner. WHO uppskattar vidare att 30–60 procent av alla kvinnor någon gång under sin livstid har utsatts för fysiska och/eller sexuella övergrepp.²¹ European Institute for Gender Equality (EIGE) publicerade 2014 en uppskattning över vad det könsrelaterade våldet kostar länderna i EU årligen och kom fram till ett belopp om 256 miljarder euro, det vill säga nästan 2,7 biljoner svenska kronor, varav 87 procent kan härledas till mäns våld mot kvinnor.²²

Sverige har bland annat arbetat för att synliggöra och motverka destruktiva maskulinitetsnormer, stärka länders förmåga att lagföra förövare, bistå brottsoffer och återanpassa soldater. Sverige har även bidragit till ett bättre kunskapsläge om kopplingen mellan okontrollerad spridning av vapen och våld mot kvinnor, samt till att fler aktörer har anslutit sig till arbetet mot könsrelaterat våld i kriser och totalt gjort över 300 åtaganden. I arbetet för detta mål har Sverige till exempel:

- Stöttat civilsamhällesorganisationer och andra aktörer som arbetar mot könsrelaterat våld genom bland annat stödcentra, hjälptelefonlinjer och juridiskt stöd för utsatta kvinnor samt arbete med förövare och politisk påverkan.

- Varit största givare till UN Women och UN Action Against Sexual Violence in Conflict.
- Bedrivit ett omfattande arbete för att belysa kopplingen mellan destruktiva maskulinitets-normer, våld och konflikt.

Svenska huvudbudskap:

- Alla människor har rätt till kroppslig integritet och frihet från våld. Alla former av våld utgör allvarliga MR-övergrepp och måste förebyggas och bestraffas, i fredstid liksom i konflikt.
- Att påverka negativa och stereotypa maskulinitetsnormer är viktigt liksom att förändra attityder och beteenden hos män och pojkar.
- Våld hindrar kvinnor och flickor från att åtnjuta mänskliga rättigheter; ta del av utbildning och bli samhällsaktörer.
- Sverige arbetar för att stärka ansvarsutkrävandet och motverka straffriheten för våld mot kvinnor och flickor.
- Könsrelaterat våld innebär enormt lidande för den drabbade. Våldet har också stora negativa samhälls-ekonomiska konsekvenser.

20 UNWOMEN "Progress of the World's Women: In Pursuit of Justice"

21 www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women

22 <http://eige.europa.eu/gender-based-violence/eiges-studies-gender-based-violence/estimating-costs-gender-based-violence-european-union>

2.3.3 Medverkan i att förebygga och lösa konflikter, och i att bygga fred efter konflikt

Kvinnor i konfliktländer arbetar för fred varje dag, med goda resultat, men ofta med lite erkännande. Studier indikerar att inkluderande fredsprocesser håller bäst, men det formella och internationella fredsarbetet är fortfarande inte jämställt.

Sverige har bidragit till ett ökat deltagande av kvinnor i fredsprocesser i såväl Latinamerika som Asien, Afrika och Mellanöstern och både etablerat och uppmontrat nätverk av kvinnliga medlare. Sverige har även gjort kvinnor, fred och säkerhetsagendan (FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 och efterföljande resolutioner) till en huvudprioritering för sin tid i FN:s säkerhetsråd, axlat en ledarroll för att driva på EU:s arbete och antagit en nationell handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan. Sverige har, i arbetet med detta mål, även bland annat:

- Bidragit till kvinnors ökade deltagande i fredsansattningar i exempelvis Colombia, Mali, Syrien, Afghanistan, Myanmar och Somalia genom politiskt, tekniskt och finansiellt stöd. Sveriges arbete har bland annat bidragit till att Colombias fredsavtal har ett tydligt jämställdhetsperspek-

tiv och därmed kan tjäna som modell för andra.

- Stöttat syriska kvinnors deltagande i politiska processer på lokal och internationell nivå liksom oppositionens Women's Advisory Committee (WAC).
- Bidragit till andra länders framtagande och genomförande av nationella handlingsplaner för kvinnor, fred och säkerhet i bland annat Afghanistan, Bosnien-Hercegovina, Irak, Kanada, Myanmar, Tjeckien och Sudan.

Svenska huvudbudskap:

- Inkluderande fredsprocesser öppnar för fler möjliga lösningar, blir bättre förankrade och mer hållbara. Kvinnors deltagande i fredsprocesser och fredsbyggande måste öka.
- Internationella fredsinsatsers mandat och arbete måste beakta mäns, kvinnors, pojkars och flickors behov och perspektiv för att kunna vara framgångsrika.
- Konfliktrelaterat sexuellt våld är en krigsförbrytelse med allvarliga konsekvenser för offer, närstående och hela samhällen. Brottsoffer har rätt till gottgörelse och förövare ska ställas till svars.
- Straffrihet för konfliktrelaterat sexuellt våld försvårar försoningsprocesser och undergräver fredsbyggande. Endast nolltolerans kan accepteras.
- Det är viktigt att involvera män och pojkar i arbetet med att förebygga konflikt och motverka könsrelaterat och sexuellt våld.

2.3.4 Politiskt deltagande och inflytande inom alla samhällsområden

Världens kvinnor är underrepresenterade på många plan – som valdeltagare, som politiker, som domare, som ledare i organisationer, i näringslivet och i den akademiska världen. Med en mer jämställd representation vinner både samhällen och individer. Forskning visar exempelvis att mer jämställda beslutande församlingar är mer drivande i jämställdhetsfrågor och har en agenda och resursallokering som avspeglar fler grupper och behov i samhället.²³

Sverige har bidragit till kvinnors politiska deltagande i ett flertal länder, stöttat kvinnliga människorättsförsvarare och bedrivit ett aktivt påverkansarbete för yttrande- och åsiktsfrihet. Sverige har även drivit fram jämställdhetsstrategier i utvecklingsbanker och miljö- och klimatfonder samt tagit på sig en ledarroll för initiativet International Gender Champions i Genève, med särskilt ansvar för representationsfrågorna. Sverige har exempelvis:

- Verkat för stärkt skydd för kvinnliga journalister, människorättsförsvarare, miljöförsvarare, politiker och

kulturarbetare samt aktörer som försvarar kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter.

- Stöttat och samarbetat med kvinnoorganisationer och andra aktörer för att synliggöra, stödja och stärka kvinnliga människorättsförsvarare och andra som försvarar alla kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter.
- Bidragit till ökad jämställdhet i politiska partier i utvecklingsländer genom samarbete med svenska partianknutna organisationer.

Svenska huvudbudskap:

- Kvinnor och män ska ha samma möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- Kvinnor och män ska ha samma möjligheter att delta i, och ha inflytande över, politiska processer och beslut inom alla områden och på alla nivåer.
- Kvinnoorganisationer och kvinnliga människorättsförsvarare ska ha möjlighet att verka och skyddas från hot och våld.
- Det är viktigt att se till grundorsakerna till kvinnors underrepresentation i politiska processer och församlingar, till exempel kvinnors traditionella huvudansvar för det obetalda hushålls- och omsorgsarbete.
- Förändringar sker där makten finns. Att öka andelen kvinnor i världens parlament och på ledande positioner är centralt.

2.3.5 Ekonomiska rättigheter och egenmakt

När kvinnor deltar på arbetsmarknaden ökar deras ekonomiska egenmakt och den ekonomiska tillväxten. Dessutom utvecklas samhället eftersom kvinnor, mer än män, investerar sin inkomst i det lokala samhället och i barns hälsa och utbildning. Det är alltså inte bara rätt utan också samhälls smart att satsa på kvinnors ekonomiska egenmakt. Trots detta saknar många kvinnor ekonomiska rättigheter och därmed möjligheter att ärva, äga och bruka mark och naturresurser, ha ett avlönat arbete och få tillgång till informations- och kommunikationsteknik, finansiella tjänster och fungerande marknader.

Sverige har bidragit till flickors utbildning och kvinnors sysselsättning, varit drivande bakom att överenskommelserna om de globala målen och utvecklingsfinansiering betonar och integrerar jämställdhet samt drivit på jämställdhetsarbetet i handelspolitiken och det hållbara företagandet. Sverige har också synliggjort mäns ansvar för jämställdhetsarbetet genom exempelvis kampanjen He for She. Vidare har Sverige bland annat:

- Bidragit till att centrala rekommendationer från styrande ekonomiska forum som Internationella Valutafonden (IMF) och Världsbanken betonar vikten av inkluderande

tillväxt och kvinnors deltagande på arbetsmarknaden.

- Bidragit till att internationella organisationer på det handelspolitiska området i ökad omfattning inkluderar ett jämställdhetsperspektiv i arbetet med förhandlingar, statistik och analys samt att EU driver dessa frågor i bland annat Världshandelsorganisationen (WTO) och förhandlingar om EU:s frihandelsavtal med tredje land.
- Medverkat till att jämställdhetsaspekter har synliggjorts inom arbetet för ett hållbart företagande (CSR). Detta har bland annat skett genom ett intensifierat bilateralt arbete i syfte att stärka kvinnors roll och rättigheter på arbetsmarknaden i länder som Iran, Kambodja, Kroatien, Nigeria, Polen och Turkiet. Arbetet har många gånger skett i samarbete med svenska företag, fackförbund och myndigheter.
- Stöttat Organisationens för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) Mellanöstern- och Nordafrika-program som har fokuserat på jämställdhetsmedvetet företagande och bidragit till etableringen av ett Women's Economic Empowerment Forum för att förbättra kvinnors ekonomiska möjligheter i regionen.

Svenska huvudbudskap:

- Kvinnors och flickors arvs-, ägande- och nyttjanderätt och tillgång till finansiella tjänster måste stärkas.
- Alla ska ha samma rätt till utbildning av god kvalitet.
- Kvinnor och män ska ha lika rätt till arbete med rättvisa och goda arbetsvillkor, att organisera sig fackligt, att driva företag och att ha tillgång till marknader.
- Kvinnor och män ska ha möjlighet att kombinera familj och förvävsarbete. Det obetalda hushålls- och omsorgsarbetet måste delas lika mellan kvinnor och män.
- Kvinnors fattigdom beror i hög grad på bristande tillgång till ekonomiska resurser.
- Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och tillgång till marknader för handel ger starkare ekonomisk tillväxt och högre BNP/capita.

2.3.6 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är mänskliga rättigheter och är avgörande för kvinnors och flickors hälsa och livsvillkor. SRHR handlar om alla individers självklara rätt att bestämma över sin egen kropp men har också direkt bäring på allt från utbildningsnivåer till samhällsekonomi. Trots detta är SRHR fortfarande kontroversiellt på många håll i världen.

Sverige har ytterligare intensifierat sitt SRHR-arbete i takt med att motvinden för frågorna har ökat. Sverige har bland annat använt alliansbyggande, styrelseroller, utvecklingssamarbete och dialog, inklusive genom att initiera den globala rörelsen #SheDecides. På landnivå har arbetet bland annat bidragit till fler barnmorskor och bättre tillgång till sex- och samlevnadsundervisning, preventivmedel och säkra aborter. Andra exempel är att Sverige bland annat har:

- Stöttat UNFPA med ett omfattande kärnstöd vilket organisationen beräknar har gjort det möjligt att under åren 2014–2015 undvika drygt 600 000 oplanerade graviditeter, 200 000 osäkra aborter och 900 fall av

mödradödlighet och förse drygt 1,6 miljoner människor med preventivmedel.

- Satt press på EU-kommissionen att starkare stå upp för SRHR och inkludera SRHR i kommissionens årliga rapportering om genomförandet av EU:s plan för jämställdhet och kvinnors egenmakt i EU:s yttre förbindelser (2016–2020).
- Medverkat till att tusentals personer årligen har fått barnmorskeutbildning, vilket har lett till att miljontals kvinnor har kunnat föda med stöd av utbildad personal. Sverige har till exempel finansierat utbildning av barnmorskor i Afghanistan, Myanmar, Sydsudan och Zambia.

Svenska huvudbudskap:

- SRHR är mänskliga rättigheter och är avgörande för kvinnors och flickors åtnjutande av andra rättigheter, liksom för jämställdhet och utveckling.
- Det är nödvändigt att investera i mödrahälsa, med rätt och tillgång till säker och laglig abort, för att minska mödradödligheten och uppfylla rätten till bästa möjliga hälsa.
- Tillgång till preventivmedel och sexualundervisning för ungdomar och vuxna gynnar jämställdhet och motverkar sexuellt våld, ofrivilliga graviditeter, aborter och sexuellt överförda sjukdomar. Män och pojkar behöver involveras för att ändra attityder.
- Förebyggande och behandling av hiv ingår i Sveriges arbete för jämställdhet och mänskliga rättigheter.

3. Metoder i arbetet inom utrikesförvaltningen

Utrikesförvaltningen har lång erfarenhet av att arbeta med jämställdhetsfrågor. Det interna arbetet har bland annat riktat in sig på personalpolitik, styrning och verksamhetsstöd och bedrivits utifrån en strävan att organisationen ska ligga i framkant på området. Med den feministiska utrikespolitiken har ambitionsnivån höjts ytterligare och bidragit till ökad styrning och systematik och till fler initiativ inom fler delområden, inklusive i fastighets- och säkerhetsarbetet.

Nedan beskrivs några av de arbetssätt och åtgärder som har utvecklats för att utrikesförvaltningens interna arbete ska stödja och manifesteras politiken i enlighet med handlingsplanens mål. Kännetecknande är att metoderna fortsätter att förfinas för att säkerställa att organisationen är rustad för ett effektivt genomförande av politiken i skiftande miljöer och en föränderlig värld. Fyra komponenter har dock varit beständiga och visat sig vara avgörande för det genomslag som politiken har fått både inom och utanför utrikesförvaltningen.

3.1 Ledarskap

Ledarskapet för politiken återfinns på högsta nivå, men genomsyrar även alla övriga delar av organisationen. Det är allas ansvar i den svenska utrikesförvaltningen att systematiskt arbeta med den feministiska utrikespolitikens; i verksamheten och på arbetsplatsen. Flera utlandsmyndigheter vittnar om att det har varit viktigt i arbetet att ha denna tydliga ledning från toppen av systemet.

Det politiska ledarskapet har varit tydligt från första stund och sedan följts upp av återkommande budskap om den feministiska utrikespolitiken i bland annat artiklar, tal och regeringens utrikesdeklarationer (se exempel i rutan nedan). Regeringen utnämnde också tidigt en ambassadör för jämställdhet och samordnare av den feministiska utrikespolitiken för att stötta arbetet och ge tydlig prioritet åt arbetet.

”I bedrivandet av utrikespolitiken känns det tryggt att ha en solid ideologisk bas för jämställdhetsfrågorna hemma och fullt stöd från den politiska ledningen. Detta har också gett oss tydligare verktyg för att driva jämställdhetsfrågorna i olika typer av dialogforum.”

Svensk ambassad

Det tydliga ledarskapet har bland annat inkluderat:

- Kontinuerliga referenser till politiken i tal, artiklar, inlägg i sociala medier med mera.
- Tydlig prioritering av frågorna vid besök, resor, kontakter mm.
- Återkommande budskap till utrikesförvaltningens chefs- och regionmöten.

- Frekventa beställningar till förvaltningen om budskap och förslag.
- Konkreta beslut och initiativ.

Det tydliga ledarskapet har i hög grad bidragit till att arbetet med perspektivet och politiken har fått snabbt fäste i organisationen.

Utrikesdeklarationen 2015²⁴

"Nu formas en feministisk utrikespolitik vars mål är att motverka diskriminering av kvinnor, förbättra kvinnors villkor samt bidra till fred och utveckling. Kvinnors delaktighet i beslutsfattande ska stärkas såväl i länder med fred som i länder i konflikt eller där återuppbyggnadsarbete pågår. På så vis stärks också hållbarheten i våra samhällen.

Konkreta steg för kvinnors plats och rättigheter tas även genom ökat samarbete med civilsamhället samt med våra partner i EU och FN. Med våra nordiska EU-vänner har vi föreslagit att det utses en särskild EU-representant för jämställdhet och genomförandet av resolution 1325.

[...] Vi kommer också att fortsätta arbetet med att motverka straffrihet för könsbaserat våld, vilket behövs både i fredstid och i samband med väpnade konflikter.

FN:s medlemsländer bör driva på arbetet för kvinnors och flickors mänskliga rättigheter, rätten till ekonomisk egenmakt, och rätten att bestämma över sin egen kropp. Detta är särskilt viktigt i år när världssamfundet ska bekräfta de antaganden om kvinnors villkor som gjordes i Peking 1995. Det handlar om villkor som ska förbättras – inte undergrävas. En feministisk utrikespolitik ska genomsyra hela utrikesförvaltningens arbete och syftar till att stärka kvinnors rättigheter, öka kvinnors tillgång till resurser och öka kvinnors representation."

24 Utrikesdeklarationen vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 11 februari 2015

3.2 Ägarskap

Den feministiska utrikespolitiken lanserades uppifrån men har sedan utvecklats i samråd med hela utrikesförvaltningen. Många enheter och utlandsmyndigheter understryker hur viktigt detta arbetssätt har varit för ägarskapet för politiken och för utrikesförvaltningen som organisation.

Utrikesdepartementets alla enheter – funktionella, geografiska och administrativa och Sveriges ambassader runt om i världen ombads tidigt att bidra med sin syn på hur den svenska feministiska utrikespolitiken kan genomföras inom utrikesförvaltningens alla politik- och verksamhetsområden.

Nästan hundra svar kom in med en lång rad idéer som fungerade som underlag för utrikesförvaltningens första handlingsplan för den feministiska utrikespolitiken. Processen bidrog också till mer integrerade diskussioner om jämställdhet mellan politik- och ansvarsområden och till att fler delar och medarbetare än tidigare engagerades i utvecklingen av jämställdhetsarbetet. Det inkluderande arbetssättet har fortsatt att användas i vidareutveckling, planering och uppföljning av arbetet.

Löpande samråd om politiken sker även med olika delar av samhället i enlighet med handlingsplanen för den feministiska utrikespolitiken. Detta gäller bland annat civilsamhällesaktörer, akademien och näringslivet så att dessa aktörer kan bidra med kunskap och synvinklar från sina respektive områden. Detta samråd sker på både nationell och internationell nivå.

Vad har varit framgångsfaktorer i genomförandet av den feministiska utrikespolitiken?

- Tydligt ledarskap
- Delaktighet och samskapande
- Prioritet
- Stöd med verktyg, kompetensutveckling, råd med mera
- Fokalpunkter på enheter och ambassader

3.3 Styrning

En viktig faktor i genomförandet av den feministiska utrikespolitiken är att styrningen är införlivad i ordinarie system, processer och ansvarsstrukturer. Det gör att perspektivet på ett naturligt sätt införlivas i den löpande verksamheten och inte kan framställas eller uppfattas som en parallell process.

I arbetet med **styrning, planering och uppföljning** har integreringen av jämställdhet bland annat utvecklats genom att handlingsplanen för den feministiska utrikespolitiken ingår i utrikesförvaltningens verksamhetsplan så att målen genomsyrar förvaltningens planering och följs upp av och med ordinarie chefer, i ordinarie processer och på årsbasis.

Den feministiska utrikespolitiken har även bidragit till att **arbetsordningen** för utrikesdepartementet nu tydliggör alla chefers ansvar för att ett jämställdhetsperspektiv integreras i deras respektive verksamhet, inklusive i besluts- och resursfördelningsprocesser.²⁵

Verksamhetsplaneringsprocessen (VP) har också setts över så att den feministiska utrikespolitiken ingår i de återkommande, årliga verksamhetsdialogerna. Detta innebär att varje enhet och

utlandsmyndighet måste beskriva hur den feministiska utrikespolitiken bedrivs/bedrivits under året. Vid uppföljningen av verksamhetsplaneringen för 2017 återfanns 502 verksamhetsmål som hänvisar till målområdet för en mer jämställd värld, vilket är en stor ökning jämfört med tidigare år.

Utrikesförvaltningen har vidare bedrivit ett kontinuerligt arbete med att jämställdhetsintegrera **budgetarbetet**. Som ett led i detta har UD bland annat förtydligat riktlinjerna för sin bidragshantering, säkerställt att UD:s obligatoriska utbildning i bidragshantering lär ut jämställdhetsintegrering och sett till att medarbetare även har kunnat delta i Regeringskansliets utbildningar på temat. Det pågår också en kontinuerlig översyn av interna regelverk, mallar, rutiner och checklistor för att säkerställa att de inkluderar ett jämställdhetsperspektiv.

Jämställdhetsbudgetering ska genomföras inom alla politikområden, inklusive i utrikespolitiken. Det innebär att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten, så långt som möjligt, ska främja jämställdhet. Som stöd i detta arbete använder Regeringskansliet analysverktyget JämKAS Budget där förkortningen står för jämställdhet, kartläggning och analys²⁶ Jämställdhetsbudgetering inkluderar

dessutom användandet av könsuppdelad statistik enligt riktlinjer från Statistiska Centralbyrån (SCB).²⁷ Inom OECD har Sverige skapat en jämställdhetsgrupp ”Friends of Gender Equality”. Denna möts regelbundet och diskuterar ämnen såsom jämställdhetsbudgetering och vikten av att samla in och analysera könsuppdelad statistik.

JämKAS Budget

JämKAS Budget är ett analysverktyg som kan användas som ett stöd för att förse en budget med ett jämställdhetsperspektiv och för att göra jämställdhetsanalyser av förslag. Analysen sker med hjälp av några steg/frågor.

Steg 1	Steg 2	Steg 3	Steg 4	Steg 5
Är jämställdhet relevant för förslaget?	På vilket sätt är jämställdhet relevant för förslaget?	Vilka slutsatser kan dras kring kvinnors och mäns, flickor och pojkars villkor och förhållanden i förslaget?	Vilka könsmonster framträder och vilken betydelse har förslaget för jämställdheten?	Vilka alternativa förslag finns som kan främja jämställdhet mer?

25 Regeringskansliets föreskrifter med arbetsordning för utrikesdepartementet (2017)

26 Finansdepartementet JämKAS Budget

27 SCB (2004) ”Könsuppdelad statistik. Ett nödvändigt medel för jämställdhetsanalys”

Handlingsplanen för den feministiska utrikespolitiken²⁸ är ett omfattande styrinstrument som innehåller kapitel om såväl aktörer som verktyg som är relevanta för det löpande arbetet med politiken. Denna styrning har bland annat gjort avtryck i analysarbetet där utrikesförvaltningen löpande ska beakta hur verksamheten kan bidra till ökad jämställdhet och ett stärkande av alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Detta kan till exempel ske genom jämställdhetsanalyser i utarbetandet av projekt, handlingsplaner och strategier. För att vara rättvisande ska analyserna ha ett intersektionellt perspektiv och ta hänsyn till att kvinnor och flickor, män och pojkar, inte är homogena grupper utan har olika identitet, behov, inflytande och livsvillkor. Analysen behöver därför beakta fler faktorer än kön, såsom ålder, geografisk hemvist, socioekonomisk status, könsidentitet och könsuttryck, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, funktionsvariation, utbildningsnivå, trosuppfattning och religion. Utrikesförvaltningen ska också använda sig av jämställdhetsanalyser baserade på köns- och åldersuppdelad statistik, i rapportering och

fortlöpande verksamhet. Som ett led i detta ska utrikesförvaltningen efterfråga den typen av data om den saknas hos bilaterala och multilaterala aktörer samt civilsamhällesorganisationers. Utrikesförvaltningen ska, vid sidan om inhämtning av kvantitativa data, även beakta och efterfråga kvalitativ information från såväl multilaterala som bilaterala och andra källor såsom exempelvis lokala kvinnoorganisationer som ofta har värdefull kunskap om och tillgång till kvinnor och flickor i den aktuella kontexten.

28 Den senaste handlingsplanen finns tillgänglig på: <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2015/11/utrikesforvaltningens-handlingsplan-for-feministisk-utrikespolitik-20152018/>

Checklista jämställdhetsanalys i rapportering:

- Säkerställ att rapporteringen belyser jämställdhetsaspekter och teman, till exempel valdeltagande ur ett jämställdhetsperspektiv som en hörnsten för demokrati eller könsrelaterat våld som säkerhetshot.
- Tydliggör kvinnor, flickors, pojkars och mäns rättigheter, möjligheter och behov i sammanhanget.
- Använd köns- och åldersuppdelad statistik.
- Använd ett intersektionellt perspektiv som tydliggör att kvinnor och flickor, män och pojkar har olika identitet, behov, inflytande och livsvillkor.
- Konsultera personer, grupper och/eller organisationer som arbetar med jämställdhet.

3.4 Stöd

Utrikesförvaltningens arbete med den feministiska utrikespolitiken får stöd av ett **samordningsteam** som leds av ambassadören för jämställdhet. Samordningsteamet arbetar bland annat med policyutveckling, verksamhetsplanering, kommunikation, kompetensutveckling och företräddande. Alla medarbetare i utrikesförvaltningen har möjlighet att vända sig till samordningsteamet men kan också vända sig till enhetens eller utlandsmyndighetens **fokalpunkt-/er** för den feministiska utrikespolitiken. Fokalpunkterna får löpande stöd och information från samordningsteamet som i sin tur har återkommande kontakt med socialdepartementet som stödjer och samordnar jämställdhetsarbetet inom regeringens alla politikområden. Detta departementsöverskridande samarbete bidrar till att metoder och information snabbt sprids inom Regeringskansliet.

Samordningsteamet tar fram utrikesförvaltningens årliga **handlingsplan** för den feministiska utrikespolitiken i samarbete med övriga delar av utrikesförvaltningen och i dialog med andra delar av Regeringskansliet och andra myndigheter, representanter för civilsamhället med flera.

Samordningsteamet har också etablerat en digital **temasida** om den feministiska utrikespolitiken där alla medarbetare kan komma åt **faktablad, broschyrer, tal, artiklar, goda exempel, power-point-presentationer** och annat material. Vissa utlandsmyndigheter har även utvecklat informationsblad om den feministiska utrikespolitiken och översatt till lokala språk.

Temasidan länkar också till en intern **e-utbildning** som samordningen har tagit fram och som finns översatt till engelska för att även lokalt anställd personal ska kunna tillgodogöra sig informationen. Ett flertal ambassader och enheter har därtill genomfört egna fördjupningar och utbildningar och/eller utvecklat kunskapsbaser i form av jämställdhetsbibliotek. Vissa chefer deltar också i ett särskilt *Gender Coach*-program som inriktar sig på metoder och verktyg i ledarskapet för jämställdhetsarbetet.

Gender Coach-programmet – så funkar det

Programmet riktar sig till högre chefer inom utrikesförvaltningen som får möjlighet att stärka sin kompetens om jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter, inklusive utifrån FN:s säkerhetsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet. Programmet omfattar gemensamma seminarier för hela deltagargruppen, men alla får även varsin personlig coach som hjälper dem med konkret och direkt tillämpning av jämställdhetsintegrering inom deras respektive verksamhetsområde.

”När vi i utrikesförvaltningen genomför den feministiska utrikespolitiken är det oerhört viktigt att göra det utifrån en arbetsplats som är så jämställd som möjligt. Gender Coach-programmet gav mig den kunskap och de verktyg som krävdes - och därmed det självförtroende som behövdes – för att tillsammans med min ledningsgrupp lägga in en högre växel i det interna jämställdhetsarbetet. Programmet fick mig att inse hur viktigt det är att fokusera på arbetsprocesser vi själva verkligen har kontroll över och hitta konkreta sätt för att integrera jämställdhetsaspekter i dessa. Resultatet blev långt över förväntan. Medan vi sedan länge arbetade med jämställdhet på personalområdet, fann vi nu ett antal andra processer, till exempel inom områden såsom styrning, säkerhet, fastigheter och inredning, där vi med fördel kunde stärka jämställdhetsperspektivet.”

Utrikesdepartementets expeditionschef
Håkan Åkesson

Drygt två år efter lanseringen av den feministiska utrikespolitiken initierade samordningsteamet en uppföljningsprocess som engagerade både enheter och utlandsmyndigheter och som resulterade i en exempelsamling med åtgärder och resultat inom de sju olika målområdena. Exempelsamlingen har sedan dess kommit att fungera som ytterligare stöd och inspiration i arbetet med politiken: www.regeringen.se/artiklar/2017/10/sveriges-feministiska-utrikespolitik-exempel-pa-tre-ars-genomforande/

3 frågor till Ann Bernes

Sveriges ambassadör för jämställdhet och samordnare av den feministiska utrikespolitiken.

1. Vilka metoder har visat sig vara viktigast i arbetet med politiken?

Begreppet ”feministisk utrikespolitik” är en oslagbar

metod. Det räcker att säga de orden för att skapa intresse och visa vad Sverige står för. De fyra R:n är också ett viktigt verktyg eftersom det är heltäckande och samtidigt begripligt och lätt att kommunicera. Dessutom har den inkluderande och samskapande processen visat sig vara avgörande. Tack vare att alla medarbetare har fått bidra har arbetet burits framåt med enorm kraft.

2. Vad är din största aha-upplevelse som samordnare?

Att förändring är möjlig även där man inte tror att det ska gå. Det handlar helt enkelt om att hitta de argument eller andra uttryck som når

fram. Kopplat till detta är det en aha-upplevelse att bevittna den fantastiska kreativitet och inspiration som har uppstått i hela utrikesförvaltningen.

3. Vad har varit den första utmaningen i arbetet?

Att räkna till. Det faktum att alla kollegor får ökad kunskap om jämställdhet gör inte att behovet av stöd blir mindre. I stället blir frågeställningarna i praktiken fler och framför allt mer avancerade samtidigt som behovet av uppföljning och överblick växer. Det är tydligt att integreringsprocesser av den här magnituden behöver stödfunktioner som kan matcha arbetet.

3.5 Exempel på internt arbete

Alla delar av utrikesförvaltningen ska anlägga ett jämställdhetsperspektiv på verksamhetsområdet, i enlighet med den feministiska utrikespolitiken.

I linje med detta genomsyrar jämställdhetsperspektivet till exempel arbetet på det **konsulära området**, särskilt vad gäller frågor som rör kvinnor, barn och unga vuxna. Svenska ambassader och konsulat kontaktas i ökande utsträckning av nödställda med hemvist i Sverige som under en utlandsresa utsatts för familjerelaterat våld, ofta förenat med hinder mot att återvända till Sverige. De drabbade riskerar att utsättas för tvångsäktenskap eller könsstympning, att utsättas för hot, tvång eller våld från familjens sida, eller att tvingas bli kvar i utlandet mot sin vilja. Denna grupp nödställda, som till övervägande delen utgörs av kvinnor och flickor, är prioriterade ur konsulär synvinkel eftersom deras situation omöjliggör sedvanliga försiktighetsmått, hjälp till självhjälp etc.

Sedan år 2015 pågår ett kontinuerligt strategiskt arbete för att utveckla utrikesförvaltningens konsulära verktyg och kompetens till stöd för särskilt utsatta grupper. Under 2018 har en särskild, tvåårig satsning beslutats

för att ytterligare stärka det konsulära stödet inom familjekonfliktområdet, med fokus på barn- och tvångsäktenskap. Genom denna satsning om 10 miljoner kronor per år möjliggörs betydande informations-, utbildnings- och samverkansinsatser inom området.

Inom ramen för utrikesförvaltningens verksamhetsstöd har den feministiska utrikespolitiken bland annat inneburit att man har utvecklat jämställdhetsperspektivet på **fastighetsområdet**. I linje med detta har utrikesförvaltningen sett över vägledningen för val av chefsbostäder som nu slår fast att fastigheterna ska vara funktionella och välkomnande för alla anställda och gäster. Val av chefsbostad kan till exempel på vissa orter vara avgörande för kvinnors möjlighet att, i och vid bostaden, inte behöva följa lokala regler eller praxis om klädsel. På samma sätt kan en inkluderande chefsbostad möjliggöra deltagande av kvinnor och hbtq-personer i evenemang där andra lokaler på vissa orter innebär svårigheter eller risker. Utrikesdepartementet har även samarbetat med Statens konstråd för att säkerställa att konsten i chefsbostäder och kanslier inkluderar verk av både kvinnor och män.

Jämställdhet och fastigheter – hur funkar det?

- Finns det något i arbetsmiljöns utformning som kan påverka kvinnor och män olika?
- Finns det något i lokalernas utformning och arbetsmiljö som gör det svårare för kvinnor än män att utföra vissa arbetsuppgifter?
- Vid utlandsstationering kan det finnas kulturella och andra normer som begränsar kvinnors rörelsefrihet. Hur kan fastighetslösningar förbättra situationen för dem som befinner sig på sådant utlandsuppdrag?
- Både kvinnor och män ska kunna känna sig bekväma då de vistas i utrikesförvaltningens lokaler. Finns det några åtgärder som kan vidtas för att säkerställa detta?
- Yrken och arbetsuppgifter följer ofta könsroller. Märks det avseende fastighetsarbetet på arbetsplatsen? Om ja, vad kan göras för att ändra på detta?
- Hur många kvinnliga respektive manliga konstnärer finns representerade i konsten på arbetsplatsen?

Inom **säkerhetsområdet** har utrikesdepartementet initierat en certifiering för säkerhetsbolag som opererar i konfliktmiljöer. Denna certifiering - International Code of Conduct Association (ICoCA) - betonar hur de privata säkerhetsföretagen förväntas agera i konfliktområden, framför allt med avseende på mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Utrikesdepartementet kräver att de säkerhetsföretag som ska vara med i deras upphandlingsprocesser är ICoCA-certifierade. Certifieringen är i linje med svensk feministisk utrikespolitik genom sitt tydliga jämställdhetsbudskap. Utrikesdepartementet har bland

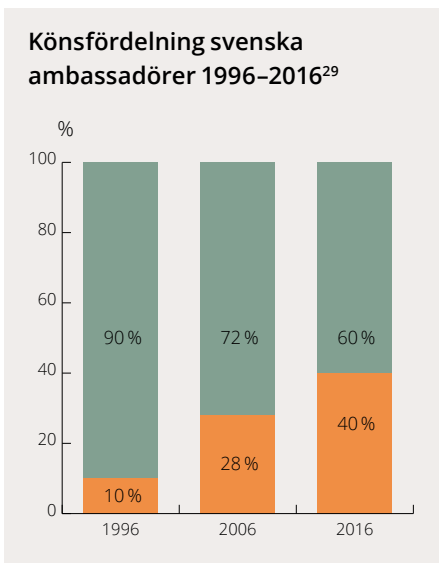
annat sett till att företagen har ett antal jämställdhetsverktyg med sig när de gör sina tillsynsbesök, att de för dialog med kvinnoorganisationer och att de arbetar mot sexuella trakasserier och övergrepp.

Utrikesdepartementet har även arbetat med att se över, synliggöra och stärka personsäkerheten för kvinnliga medarbetare på basis av ett samråd med utlandsmyndigheter runt om i världen. Andra åtgärder är att se över könsfördelningen i den utsända vaktstyrkan och att ställa krav på att de säkerhetsbolag som upphandlas har en integrerad jämställdhetspolicy. Utrikesförvaltning-

en har även lyft fram jämställdhetsperspektivet i multilaterala samråd för att följa upp den globala uppförandekoden för privata säkerhetsbolag.

Inom **personalarbetet** arbetar utrikesförvaltningen för att ytterligare stärka jämställdhetsperspektivet. Detta sker genom att initiera en genomlysning av hela kedjan - från rekrytering och ledarskapsprogram till processen för tillsättning av chefer. Särskilda åtgärder genomförs för att öka antalet kvinnliga sökande till chefsbefattningar, inklusive ambassadörstjänster. Andelen kvinnliga chefer har också ökat och uppgår nu till 50 procent (alla chefspositioner inräknat). För ambassadörsposterna innehas 40 procent av dessa av kvinnor. Deltagarna i utrikesdepartementets återkommande antagningsprogram (Diplomatprogrammet) har gått från 20 procent kvinnor 1972 till 47 procent kvinnor 2016. Utrikesförvaltningen arbetar även med att motverka osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män genom att löpande följa upp och se över löneutvecklingen. Arbeta har inletts för att öka antalet kvinnliga honorärkonsuler respektive handelssekreterare samt se över vilka lokalanställda som har vilka arbetsuppgifter, för att på så sätt kunna identifiera och bryta könsstereotypa mönster.

29 Statistik från utrikesdepartementet

1. Hur har arbetet med att stärka kvinnors roll på beslutsfattande positioner sett ut?

Feministisk utrikespolitik är en agenda för förändring och en del av regeringens arbete för jämställdhet. Det är också ett förhållningssätt och en lins genom vilken vi ser vårt personalarbete och söker bidra till att säkerställa kvinnors representation och resurser i utrikesförvaltningen. UD har arbetat strategiskt för att öka antalet kvinnliga sökande till chefsbefattningar. Skäl varför kvinnor ibland inte har sökt chefsbefattningar har undersökts och analyserats. Goda förebilder har lyfts fram. Interna utvecklingsprogram för potentiella chefer har bidragit till fler kvinnliga chefer.

2. Vilka verktyg använder ni i ert arbete?

Ett jämställdhetsperspektiv är idag inkluderat i interna utbildningar. Feministisk utrikespolitik finns till exempel med i UD:s antagnings-

respektive administratörsprogram och i utbildningen för nya utlandsmyndighetschefer. En e-utbildning om feministisk utrikespolitik är tillgänglig för all personal. Intern ledarskapsutbildning riktad till både kvinnor och män har bidragit till fler kvinnliga chefer. Jämställdhetsanalys genomförs vid rekrytering till UD:s utbildnings- och ledarskapsprogram. Kvinnor är idag i majoritet på de lägre chefsnivåerna. Detta borgar för fortsatt goda möjligheter att uppnå full könsbalans på högre befattningar.

3. Nämn någon särskild utmaning för att ytterligare vässa jämställdhetsperspektivet på personalfrågorna inom utrikesförvaltningen.

Det finns en obalans när det gäller kvinnor och män på administrativa befattningar i utrikesförvaltningen. I rekryteringen görs ett arbete för att åtgärda detta.

30 Per Augustsson, Utrikesdepartementets biträdande personalchef

Sammanfattning metoder för arbetet inom utrikesförvaltningen:

1. Ledarskap

- Tydligt, öppet, konsekvent, "överallt, hela tiden"
- Integrerat i utrikesdeklarationen
- Regelbundet återkommande i tal, artiklar, tweets
- Riktade beslut och initiativ

2. Ägarskap

- Inkluderande skaparprocess av feministisk utrikespolitik
- Fokalpunkter på varje enhet och utlandsmyndighet
- Cheferna ansvarar för att ett jämställdhetsperspektiv integreras i all verksamhet, inklusive i besluts- och resursfördelningsprocesser.

3. Styrning

- Förtydligad ansvarsfördelning i arbetsordningen
- Integrering av handlingsplanen för feministisk utrikespolitik i ordinarie mål- och resultatuppföljning
- Stärkt jämställdhetsintegrering, inklusive i form av jämställdhetsbudgetering
- Återkommande jämställdhetsanalyser

4. Stöd

- Temasida på intranätet
- Exempelsamling för de tre första åren med feministisk utrikespolitik
- Faktablad och annat informationsmaterial
- Ambassadör och samordnare för feministisk utrikespolitik
- E-utbildning för all personal inom utrikesförvaltningen

5. Exempel på metodiskt arbete:

- Jämställdhetsaspekter i konsulära frågor
- Verksamhetsstöd (t.ex. säkerhet och fastigheter) med jämställdhetsperspektiv
- Innovativ personalpolitik för ökad representation av kvinnor

3.6 Röster om feministisk utrikespolitik

När Sveriges feministiska utrikespolitik lanserades möttes den av både hyllningar och skepsis. I takt med att politiken har genomförts har stödet fortsatt att växa och mycket av tveksamheten förbytts i intresse.

Intresset för politiken avspeglar sig bland annat i forskarvärlden. Utrikesdepartementet har mötts av många frågor från både forskare och studenter som har behandlat det svenska initiativet i både artiklar, studier och uppsatser.³¹

"...Det mest intressanta och potentiellt sett mest nydanande med en feministisk utrikespolitik är inte specifika initiativ, satsningar och program utan att den som ett nytt angreppssätt har potential att bidra till en förändrad syn på vad säkerhet egentligen är och vem den är till för."³²

Professor Robert Egnell, Försvarshögskolan.

31 Några exempel på intresset i forskarvärlden:

www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1175888&dsid=2583

<http://politics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-368>

www.ethicsandinternationalaffairs.org/2016/swedish-feminist-foreign-policy-in-the-making-ethics-politics-and-gender/

<https://centreforforeignpolicy.org/journal/2018/5/18/bipfj3ify8rz97ar4tic4nx3scj53j>

www.chathamhouse.org/expert/comment/uk-feminist-foreign-policy-both-right-thing-do-and-smart-strateg

32 Feministisk utrikespolitik i teori och praktik, Robert Egnell, <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/16441>

Intresset från både svensk och internationell media har också varit stort och den feministiska utrikespolitiken väcker överlag både nyfikenhet och debatt.³³

“Frasen ‘feministisk utrikespolitik’ fastnade i mitt huvud, baserat på vad Sverige gör.”³⁴

Founder of the blog Feminist Foreign Policy, Marissa Conway

Begreppet feministisk utrikespolitik diskuteras och används också av både organisationer och länder. I ett exempel är Kanada som har en uttalat feministisk regering, använder sig av begreppet feministisk utrikespolitik och i juni 2017 lanserade en feministisk utvecklingspolitik, efter konsultationer som involverade mer än 15 000 personer i 65 länder.

“Det är viktigt, och historiskt, att vi har en premiärminister och en regering som stolt proklamerar att vi är feminister. Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Det inkluderar sexuella reproduktiva rättigheter och rätten till säkra och tillgängliga aborter. Dessa rättigheter är kärnan i vår utrikespolitik.”³⁵

Kanadas utrikesminister Chrystia Freeland

33 Några exempel på mediaintresset:

<https://www.nytimes.com/2017/11/17/world/europe/margot-wallstrom-sweden.html>

<http://policyoptions.irpp.org/magazines/december-2017/the-three-rs-of-feminist-foreign-policy/>

<https://www.irishtimes.com/opinion/the-case-for-a-feminist-foreign-policy-1.3183835>

<http://foreignpolicy.com/2016/04/06/swedens-foreign-minister-has-no-time-for-giggles/>

<https://www.una.org.uk/magazine/2017-2>

34 <http://www.passblue.com/2016/11/04/what-exactly-is-a-feminist-foreign-policy-a-new-website-explores-the-subject/>

35 https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2017/06/address_by_ministerfreelandoncanadasforeignpolicypriorities.html

Personal inom den svenska utrikesförvaltningen vittnar för sin del om hur Sveriges feministiska utrikespolitik har bidragit till att flytta fram positionerna och skapat en värdefull plattform för dialog. Jämställdhetsfrågan har blivit allas fråga, oavsett befattning, tematik eller var i världen medarbetaren befinner sig.

”Att Sverige har gått från jämställdhet till feminism innebär definitivt något nytt och kan med framgång användas exakt så i ambassadens arbete. Att Sverige driver jämställdhetsfrågor sedan länge är väl känt, och det gör vi dessutom i gott sällskap med många likasinnade. Men med en feministisk utrikespolitik utmärker vi oss tydligt: vi visar en förmåga att se större sammanhang, ett politiskt mod och en vilja att leda. Referenser till feminismen i politiken avskräcker några och inspirerar många, men helt klart är att den intresserar brett och väcker viktig debatt.”

Svensk ambassad

Politiken har också fört med sig en organisations- och kulturförändring inom utrikesförvaltningen. Den stora drivkraften för många medarbetare har varit den inkluderande processen; att driva ett pionjärartat metodarbete som, utifrån en tydlig vision, har tagit form under arbetets gång och efter fördjupade interna diskussioner och reflektioner. Flera medarbetare vittnar om att de är stolta över att få driva och bidra till en så banbrytande politik som den feministiska utrikespolitiken. Den kreativa processen har stärkt utrikesförvaltningen och lagt grunden för fortsatt nytänkande.

”Det har varit en häftig resa. Det som började med ett dokument på 3–4 sidor i oktober 2014 har utvecklats till en fullskalig utrikespolitik, där vi tillsammans har satt innehållet. Den feministiska utrikespolitiken har blivit vårt varumärke.”

Svensk ambassad

Den feministiska utrikespolitiken har även bidragit till att de olika delarna av utrikespolitiken – utrikes- och säkerhetspolitik, utvecklingssamarbete samt handel och främjande – har kopplats ihop på nya och tydligare sätt.

”Den feministiska utrikespolitiken har betytt en hel del för hur vi som integrerad ambassad jobbat med frågan. Den feministiska utrikespolitiken har gett oss en grundläggande gemensam plattform. Detta har i praktiken inneburit att vi har kopplat samman vårt politiska, utvecklingspolitiska och främjande arbete på ett mer tydligt sätt. Vår externa kommunikation är mer tydlig än tidigare, vår politiska dialog är mer strukturerad och budskapsfokuserad och även vår dialog med partners inom utvecklingsområdet har fått en bredare ansats och en tydligare politisk dimension. Den feministiska utrikespolitiken är för oss en inspiration, och ger oss ”råg i ryggen” i dialog med olika aktörer.”

Svensk ambassad

Ett flertal utlandsmyndigheter konstaterar också att politiken har stärkt Sveriges position som förkämpe för jämställdhet och kvinnors och flickors

rättigheter. Varumärket har blivit ännu tydligare och starkare; ”Sverige har en tydlig ledartröja”.

”Den feministiska utrikespolitiken har också bidragit till att Sverige ses som ”landet jämställdhet” ännu mer än tidigare – som förebild, första instans att vända sig till för medias internationella jämförelser eller för civilsamhällesorganisationers informationssökande eller samarbetsförfrågningar. [...] Sverige har blivit ”go to”-instans för jämställdhet för medier och motsvarande. Efterfrågan på kontakter med ambassaden på jämställdhetstemat har stigit och fortsätter stiga. Vi ser också att vi når till höga företrädare (inklusive statschefen) när vi arbetar med dessa frågor.”

Svensk ambassad

4. Metoder för normförändring och mobilisering

Den feministiska utrikespolitiken syftar till att skapa nya synsätt och förändring. För detta krävs ett metodiskt och systematiskt arbete. Det handlar om att ständigt ha siktet inställt på att skapa förutsättningar för en värld där kvinnor och flickor hörs mer, ges större utrymme och kan förverkliga sina visioner.

I linje med detta arbetar utrikesförvaltningen med att lyfta jämställdhetsfrågor och förändringsaktörer för jämställdhet och mänskliga rättigheter vid **möten, konferenser** eller **sidoarrangemang**. Utrikesförvaltningen ser kontinuerligt över de arrangemang, besöksprogram, delegationer, paneler och förhandlingsteam där man deltar så att dessa i så stor utsträckning som möjligt bidrar till att synliggöra kvinnor, flickor och hbtq-personer som aktörer och tillvarata all tillgänglig kompetens.

Kommunikation är av stor betydelse för ett normativt genomslag. Utrikesdepartementets kommunikationsenhet och berörda enheter tar löpande fram informationsmaterial som stödjer arbetet med den feministiska utrikespolitiken. Hashtags och andra budskap för sociala medier har visat sig vara en framgångsrik metod att nå ut, även i länder med relativt liten tillgång till internet. Ambassader genomför bland annat Twitter-sessioner på jämställdhetsteman för att ytterligare kommunicera med olika målgrupper om jämställdhet och kvinnors rättigheter. En annan viktig plattform är hemsidan www.swemfa.se där artiklar och blogginlägg om den feministiska utrikespolitiken tillhör det mest delade materialet.

Under hashtagen **#EqualityMakesSense** publicerar utrikesförvaltningen exempel på hur man arbetar med jämställdhet, sprider budskap om den feministiska utrikespolitiken samt tipsar om artiklar och evenemang. Här är ett axplock av budskap från kampanjen:

- ”Avgörande ingrediens i recept för bestående fred: kvinnor”
- ”När kvinnor yrkesarbetar växer ekonomier. Så enkelt är det. Viktigt att inkludera den underutnyttjade arbetskraftsresursen.”
- ”Att motarbeta det systematiska och globala underordnandet av kvinnor är bra i sig. Men det är också smart realpolitik.”
- ”Att investera i kvinnors utveckling minskar fattigdomen. Det bygger samhällen, demokratier och ekonomier”.

Hashtagen **#Morewomenmorepeace** som syftar till att stärka kvinnors roll i fredsbyggande och fredsförhandlingar, lanserades i samband med 15-årsjubileet för säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och har använts i en rad sammanhang sedan dess. Givna tillfällen är då svenska utlandsmyndigheter anordnar evenemang för att uppmärksamma resolutionen. Andra tillfällen bjuds vid direkta insatser för att öka kvinnors deltagande i fredsarbetet, såsom när Folke Bernadotteakademien (FBA), i nära samarbete med svenska ambassaden i Kabul, utbildade ett 30-tal kvinnor från lika många provinser i Afghanistan i dialog och medling. Hashtagen har även använts i samband med en artikelserie om kvinnliga fredsaktörer som utrikesdepartementet har skrivit och spritt.

En av de riktade satsningar och hashtagar som har haft störst genomslagskraft är **#WikiGap**. Wikipedia är världens största nätbaserade och användargenererade uppslagsverk. Innehållet som förmedlas påverkar och färgar användarnas kunskap om världen. Men där råder en stor obalans. 90 procent av innehållet är skapat av män, och det finns mer än fyra gånger fler artiklar om män än om kvinnor. För att bidra till en förändring initierade utrikesdepartementet, tillsammans med Wikimedia och en rad lokala

partners, en satsning kallad #WikiGap för att fylla på Wikipedia med information om kvinnor. Satsningen inleddes i samband med internationella kvinnodagen den 8 mars 2018 och genomfördes i form av parallella skrivarestugor i nära 50 länder, från Sverige till Indonesien, Egypten och Colombia. Fler än 1 600 personer deltog och skrev artiklar på fler än 30 språk. Redan under de tre första månaderna av kampanjen skrev deltagarna närmare 4000 nya artiklar som lästes över fem miljoner gånger och fler artiklar fortsätter att strömma in. För att stödja satsningen tog utrikesdepartementet och Wikimedia fram en verktygslåda med en steg-för-steg-guide för att anordna #WikiGap-events, logotyper, kommunikationsmaterial och tips till de aktörer som vill ta projektet vidare. En särskild WikiGap-film producerades också.

Verktyg för Wikigap-arbetet

- Verktygslådan för Wikigap nås på: <http://www.swemfa.se/wikigap/>
- Wikigapfilm på You Tube: <https://www.youtube.com/watch?v=NdPb4Bap3hk>
- Artikel om WikiGap i The Economist: <https://www.economist.com/news/business/21738402-together-wikimedia-swedish-diplomats-are-hosting-wikigap-edit-thons-54>

I verktygslådan för normförändring och främjande av jämställda värderingar ingår även åtgärder inom **kultursamarbetet**. Ett framgångsrikt exempel är pjäsen **Seven**. Pjäsen innehåller sju berättelser av kvinnorrättsaktivister från Afghanistan, Guatemala, Kambodja, Nigeria, Nordirland, Pakistan och Ryssland. Pjäsen har framförts i ett 30-tal länder och på nästan lika många språk och sätts alltid upp i ett samarbete som involverar lokala samarbetspartners och den svenska ambassaden på plats. I varje land framförs **Seven** som läsningar av sju medialt intressanta personer som representerar olika delar av samhället och har stark integritet och stor genomslagskraft. Vanligen sker läsningarna av politiker, artister, idrottsutövare, journalister, musiker eller individer med egna erfarenheter av utsatthet. **Seven** har framgångsrikt kommunicerat frågor kring kvinnors rättigheter och utmaningar till beslutsfattare, opinionsbildare och en bred allmänhet. Det har också varit viktigt att lyfta ämnet medialt för att skapa intresse för frågan och för att lokala samarbetsorganisationer lättare ska kunna stödja politiker i att driva frågor om kvinnors rättigheter. Under 2017 genomfördes läsningar i Azerbajdzjan och Bosnien-Hercegovina och under 2018 har **Seven**, i samarbete med svenska ambassaden, UN Women och EU-representationen, blivit något av ett

viralt fenomen i Pakistan sedan pjäsen lästs på flera håll i landet.³⁷

Sverige har också lyft fram vikten av **ledarskap** i sitt arbete för normförändring. International **Gender Champions** lanserades 2015, med bland andra Sverige i förarsätet, och samlar beslutsfattare som har åtagit sig att utmana strukturer och hinder för jämställdhet. Nätverket etablerades i Genève, men har sedan dess blivit ett mycket bredare nätverk som samlar över 200 ledare från 60 länder och en bredd av institutioner inklusive statsförvaltningar, FN, EU, akademien och civilsamhället. Alla medlemmar har undertecknat ”IGC Panel Parity Pledge”, vilken är en förpliktelse att inte delta i enkönade paneler. Varje medlem sätter dessutom upp två egna jämställdhetsmål som kan handla om allt från övergripande verksamhetsmål till det egna ledarskapet. Den nordiska gruppen har gemensamt satt upp målet att främja balansen mellan arbete och familjeliv genom att: 1) säkerställa framförhållning i planering av möten för att underlätta för alla parter att delta, och 2) undvika att planera möten under kvällar, helger och helgdagar. Mer information om International Gender Champions finns på: <https://www.genderchampions.com>

37 <https://si.se/evenemang/seven/>

Fem frågor att ställa för att uppnå mer jämställda paneler³⁸

1. Vad gör du för att säkerställa jämn könsbalans på de evenemang du anordnar?
2. Hur ser könsbalansen ut i paneler du deltar i?
3. Kan det finnas fall där ena gruppen bör vara överrepresenterad?
4. Har organisatören kontaktat experter av det kön som inte finns representerat?
5. Har du/din organisation möjlighet att dela med er av listor med namn på experter för att säkerställa en jämnare och mer inkluderande representation?

Utrikesförvaltningen har också tagit ett flertal andra initiativ för att mobilisera stöd för jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. En del av dessa initiativ har gällt hela bredden av frågor (som Stockholm Forum on Gender Equality nedan) medan andra initiativ har varit inriktade på delfrågor (som #midwives4all respektive SheDecides nedan).

År 2015 lanserade utrikesdepartementet initiativet #midwives4all i syfte att synliggöra barnmorskors centrala roll och mobilisera stöd för dem med hjälp av bland annat digital diplomati. Kampanjen har fått stor räckvidd. Enbart i Uganda har ungefär 4,5 miljoner personer nåtts genom sociala medier, radio och tidningar och genom att kända ugandiska profiler har utnämnts till ”ambassadörer/champions” för arbetet. Sverige stödjer också utbildning av barnmorskor i landet och deltar i en årlig prisutdelning som uppmärksammar särskild skicklighet i yrket. Samarbetet har stärkt ugandiska kvinnors och flickors tillgång till säker mödravård vilket i sin tur har lett till substantiella minskningar i mödradödlighet och för tidigt födda barn. Förutom att sprida barnmorskans viktiga roll i sociala medier bidrar

38 <https://www.genderchampions.com>, fritt översatt och delvis modifierad

#midwives4all-kampanjen även till utbildning. Vid Högskolan Dalarna erbjuds ett nätbaserat barnmorskeprogram där ett samarbete med bland annat Somaliland har upprättats. Ambitionen är att Midwives4all ska få ett eget liv och engagera, inspirera och väcka debatt om barnmorskans centrala roll för att stärka kvinnors och flickors hälsa och rättigheter.

She Decides lanserades i februari 2017 vid en konferens i Bryssel, organiserad av Belgien, Sverige, Danmark och Nederländerna, som en reaktion på konservativa krafter och minskat stöd till SRHR-frågor. She Decides var startskottet för en ny och bred rörelse som sedan dess har mobiliserat stöd från både länder, icke-statliga organisationer och FN-organ. Det handlar om att ge kvinnor och flickor ökad tillgång till rådgivning, evidensbaserad information, icke-diskriminerande sexualundervisning, familjeplanering, moderna preventivmedel, säkra förlossningar, HIV-tester och säkra aborter. She Decides illustrerar vikten av alliansbyggande och den sprängkraft som finns i att snabbt mobilisera stöd kring en särskilt brännande fråga.

Stockholm Forum on Gender Equality den 15–17 april 2018 anordnades av utrikesdepartementet och Svenska institutet. Detta forum samlade över 700 deltagare från över 100 länder. Bland deltagarna återfanns politiker, statstjänstepersoner, företrädare för internationella organisationer, aktivister, debattörer, akademiker, näringslivsaktörer och civilsamhällesrepresentanter. Konferensens mål var att möjliggöra och uppmuntra till metodutbyte, nya initiativ och fördjupade samarbeten för att stärka det internationella arbetet för jämställdhet. Programmet fylldes av ett 30-tal seminarier, workshops, rundabordsamtal och andra inslag som behandlade utmaningar för global jämställdhet och konkreta åtgärder och verktyg för ökad jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter, representation och resurser. Ledordet för konferensen var ”samskapande”. I den andan ombads konferensdeltagare att bidra till programmets innehåll och utformning. Detta skapade ett dynamiskt möte kring högaktuella frågeställningar och ämnen. En stor bredd av teman berördes, till exempel kvinnors ekonomiska egenmakt, SRHR och kvinnors roll i fredsarbetet. Flera nya rapporter och initiativ lanserades, bland annat Världsbankens senaste Women Business and the Law report och ett Call to Action for Women Human Rights

Defenders presenterat av Kvinna till Kvinna och ett antal partners.

Under veckan som konferensen anordnades nådde **#Gender-EqualWorld** nästan 3 miljoner människor runt om i världen. Deltagarna i konferensen registrerar initiativ, åtaganden och samarbeten som uppkom under konferensen, eller som har kopplingar till den, på webbplatsen <http://genderequalworld.com/initiatives/>. Dokumentation från alla seminarier och rundabordsamtal publiceras också på webbplatsen. Vidare utvecklar Svenska institutet en verktygslåda som ger svenska ambassader och andra intressenter en möjlighet att låta konferensen och dess resultat leva vidare i andra sammanhang. Sverige presenterar även resultaten från konferensen för olika partners som till exempel UN Women. I samarbete med UN Women anordnades, i anslutning till forumet, ett första **Feminist Think Space**. Syftet var bland annat att vidareutveckla de idéer som lyftes under forumet. Sverige har dialog med partners som är intresserade av att anordna evenemang som bygger vidare på konferensen och år 2019 anordnas **Tunis Forum on Gender Equality** som en uppföljning till konferensen i Stockholm.

Sammanfattning av metoder som använts i det normkritiska och mobiliserande arbetet

- Jämställdhetsmedvetna och könsbalanserade konferenser, möten och paneler
- Jämställdhetsintegrerat och fokuserat kommunikationsarbete, till exempel genom sociala medier
- Mobilisering av engagemang och resurser för jämställdhet
- Kultursamarbete som synliggör och tacklar jämställdhetsutmaningar
- Nätverk och plattformar för att samla kompetens och skapa gemensamma visioner för en jämställd värld

5. Metoder i arbetet inom utrikes- politikens olika delområden

Utrikespolitiken handlar om Sveriges förbindelser med, och politik gentemot, länder och internationella organisationer och syftar ytterst till att främja fred, säkerhet och hållbar utveckling. Svensk utrikespolitik delas in i tre huvudsakliga politikområden; utrikes- och säkerhetspolitik, internationellt utvecklingssamarbete samt handels- och främjandepolitik. Dessa tre områden utgör samverkande verktyg i arbetet med att driva och utveckla den feministiska utrikespolitiken. Politiken genomförs av hela utrikesförvaltningen, det vill säga utrikesdepartementet i Stockholm och cirka 100 utlandsmyndigheter. Dessutom pågår ett nära samarbete med övriga departement inom Regeringskansliet liksom med ett antal statliga myndigheter. Politiken genomförs också i dialog med en rad andra svenska och internationella aktörer, i enlighet med handlingsplanen.

Arbetet med politikområdena präglas delvis av samma metoder som det interna arbetet inom utrikesförvaltningen eftersom ledarskap, ägarskap, styrning och stöd är centralt för jämställdhetsarbetet i både organisationer och länder. Det kan handla om att föreslå och driva på styrningsdokument, lagstiftning, policy, funktioner och verksamhetsstöd som stödjer jämställdhet och kvinnors och flickors mänskliga rättigheter. Det kan också handla om att verka för rapportering baserad på jämställdhetsanalyser och köns- och åldersuppdelad statistik.

Sveriges arbete med feministisk utrikespolitik inom EU

Sverige var drivande i att ta fram EU:s handlingsplan för jämställdhet och kvinnors egenmakt i EU:s yttre förbindelser 2016–2020. Ett huvudområde i handlingsplanen är behovet av en institutionell kulturförändring med betoning på ledarskap, ansvarsutkrävande och tillräckliga resurser för jämställdhetsarbete, vilket ligger helt i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik. Handlingsplanen återfinns på: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/150921_final_swd_gap.pdf

Den feministiska utrikespolitiken är en tydlig profilfråga för Sveriges arbete i EU. Genom att systematiskt och kontinuerligt upprepa samma budskap har Sverige utvecklat en förutsägbarhet som i sin tur har lett till att de som har ansvar för att utarbeta utkast till texter allt oftare föregriper svenska inlägg genom att inkludera referenser till kvinnor och jämställdhet redan från början. Som exempel kan nämnas frihandelsavtalet med Chile där EU, för första gången, har föreslagit ett helt kapitel om jämställdhet.

Detta kapitel fördjupar sig i hur den feministiska utrikespolitiken har bedrivits inom de olika politikområdena och några av dess delområden.

5.1 Utrikes- och säkerhetspolitik

”Vi ser det som ett mål i sig att uppnå jämställdhet och mänskliga rättigheter. Men vi ser det också som avgörande för att vi ska nå andra mål, som hållbar fred, säkerhet och utveckling. Det blir inga hållbara lösningar om halva samhällen och befolkningar exkluderas.”

Utrikesminister Margot Wallström

Den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken förs i direkta förbindelser med andra länder men också genom exempelvis EU och FN. Samarbetet bygger på folkrätten, som består av alla internationella avtal och bestämmelser som reglerar hur stater och andra internationella aktörer ska samarbeta och hur de får och inte får agera gentemot varandra. Att förebygga risker och hot är en viktig del av säkerhetspolitiken, som är en del av utrikespolitiken.

5.1.1 Fred och säkerhet

Krig och kriser gör att samhällen slås i spillror, familjer splittras och utveckling stannar av. Kvinnor och flickor, män och pojkar drabbas på olika sätt och har olika möjligheter att påverka fredsarbetet. Studier indikerar att sannolikheten för att fredsavtal sluts, och varar, ökar om kvinnor deltar i fredsprocessen.³⁹ Trots detta är kvinnor nästan helt frånvarande i de flesta fredsförhandlingar, vilket får konsekvenser för fredens utformande. Endast 18 procent av de 1168 fredsavtal som undertecknades mellan 1990 och 2014 har en referens till kvinnor eller jämställdhet.⁴⁰

En grundbult i Sveriges feministiska utrikespolitik är att arbetet för hållbar fred och säkerhet ska vara representativt och inkluderande. Ett centralt verktyg för att uppnå detta är FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet som antogs år 2000 och som, tillsammans med sju efterföljande resolutioner, utgör den internationella agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Agendan fokuserar på kvinnors ökade deltagande, fördö-

39 Se bland annat Paffenholz et al., "Making Women Count: Assessing Women's Inclusion and Influence on the Quality and Sustainability of Peace Negotiations and Implementation."

40 UN Women (2015) "Preventing conflict, transforming justice, securing the peace - A Global Study on the Implementation of United Nations Security Council resolution 1325"

mer konfliktrelaterat sexuellt våld och bekräftar jämställdhetens nyckelroll i att bygga fredliga samhällen. Att säkerställa integrering av agendan i allt arbete för fred och säkerhet är en högt prioriterad fråga för Sverige. Genomförandet ska vara en integrerad och naturlig del av både det dagliga och det långsiktiga strategiska arbetet för fred och säkerhet.

Sverige driver frågan på landnivå liksom inom FN, NATO, OSSE, EU, Europarådet och i samarbetet med de nordiska länderna. Sveriges icke-permanenta medlemskap i FN:s säkerhetsråd 2017–2018 har erbjudit en central plattform som har gett möjligheter att höja profilen för frågorna och etablera ett mer integrerat arbetssätt kring agendan.

Sverige har också sett över sitt eget, mycket breda, arbete med kvinnor, fred och säkerhet som bland annat inkluderar finansiering, sekundering av svenska experter och utbildning av både svenska och internationella aktörer. En annan del av arbetet gäller insatser av det kvinnliga medlingsnätverket och tekniskt stöd och rådgivning till länder/aktörer som vill etablera

motsvarande medlingsnätverk. En ny nationell handlingsplan, den tredje i ordningen sedan 2006, antogs våren 2016, riktar sig till tre departement och elva myndigheter och har utarbetats i breda konsultationer med berörda aktörer i Sverige liksom med fem konflikt- och postkonfliktländer: Afghanistan, Colombia, DR Kongo, Liberia och Palestina. Handlingsplanen innehåller för första gången fokusländer och inriktar sig på kvinnors inflytande och deltagande i fredsprocesser, konfliktförebyggande, förbättrat skydd från våld, samt integrering av jämställdhetsperspektiv i allt arbete för fred och säkerhet.⁴¹

41 Sveriges handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet; <http://www.regeringen.se/rapporter/2016/05/sveriges-nationella-handlingsplan-for-genomforande-av-fns-sakerhetsradsresolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet-20162020/>

Kvinnliga medlingsnätverk som metod

Det svenska medlingsnätverket initierades 2015 som ett svar på den kraftiga underrepresentationen av kvinnor i medling och fredsprocesser. Syftet med medlingsnätverket är att främja fredlig konfliktlösning och aktivt stödja kvinnors meningsfulla deltagande i fredsskapande insatser; innan, under och efter konflikt. Medlingsnätverket består av medlemmar med olika tematiska och geografiska expertkunskaper, från både civilsamhälle och utrikesdepartementet. Samtliga medlemmar är seniora kvinnor med lång erfarenhet av fredsbyggande, diplomati och politiska processer. De har hittills engagerat sig i bland annat Afghanistan, Burundi, Colombia, Georgien, Somalia, Ukraina och Zimbabwe. Insatserna har skett på olika nivåer och inkluderat strategiskt stöd till kvinnor i olika lokala samhällen liksom bidrag till fredsförhandlingar på högsta formella nivå. Det svenska medlingsnätverket är del av ett nordiskt medlarnätverk och samarbetar nära med en rad liknande initiativ, inte minst i Afrika och Medelhavsområdet, liksom med FN, EU, AU och OSSE. Medlingsnätverket är en flexibel resurs som på kort varsel kan engageras i skilda konfliktkontexter och snabbt svara på uppkomna behov. Efterfrågan är stor och nätverket har behövt utvidgas från nio till 15 medlemmar.

Delar av det svenska medlingsnätet för kvinnor

Sverige arbetar för jämställdhet och jämställdhetsintegrering i EU:s utrikes- och säkerhetspolitik i enlighet med EU:s handlingsplan för jämställdhet och kvinnors egenmakt. Sverige har också bidragit till att EEAS har gjort en studie av hur mänskliga rättigheter och jämställdhet integreras i EU:s planering och genomförande av sin utrikes- och säkerhetspolitik. Ett resultat av denna så kallade Baseline Study är att uppförandekoden för samtliga missioner har uppdaterats med skrivningar om sexuella trakasserier, sexuellt utnyttjande och könsbaserat våld.

I FN-kontexten drivs arbetet med kvinnor, fred och säkerhet framåt i ständig dialog mellan Stockholm, FN-representationen och övriga berörda utlandsmyndigheter. En genomgående erfarenhet från dialogen med internationella organisationer är att genomslaget ökar väsentligt om det finns tillgång till nya data och argument för varför jämställdhetsperspektivet behövs och hur man konkret ska gå tillväga för att integrera och stärka det.

Ett axplock av vad Sverige har gjort inom ramen för kvinnor, fred och säkerhetsagendan

- Drivit frågan regelbundet i FN:s säkerhetsråd där Sverige är icke-permanent medlem 2017–2018. År 2017 gjordes för första gången i historien referenser till kvinnor, fred och säkerhet i 100 procent av säkerhetsrådets ordförandeuttalanden om krissituationer.
- Drivit fram att FN:s säkerhetsråd inkluderar information från företrädare från kvinnoorganisationer i sina analyser.
- Medverkat till att sexuellt och könsrelaterat våld har blivit ett separat listningskriterium i en sanktionsregim för FN.
- Samarbetat med, och gett stöd till, FN:s generalsekreterares särskilda representant mot sexuellt våld i väpnade konflikter. Verkat för att jämställdhetsaspekter beaktas vid genomförandet av FN:s globala strategi för att bekämpa terrorism och generalsekreterarens handlingsplan mot våldsbejakande extremism, samt drivit jämställdhetsfrågor gentemot FN:s nya anti-terrorismkontor (UNOCT) och säkerställt tillfredsställande skrivningar om kvinnor och flickor i översynen av FN:s antiterrorismstrategi.
- Skapat och stöttat nätverk av kvinnliga medlare som kan bistå i fredsförhandlingar
- Bidragit till kvinnors deltagande i fredsarbetet i en rad länder inklusive Afghanistan, Colombia, Mali och Syrien.
- Varit drivande bakom inrättandet av en senior rådgivare inom EU:s utrikestjänst (EEAS) i frågor relaterade till jämställdhet och kvinnor, fred och säkerhet.
- Lyft upp frågor relaterade till kvinnor, fred och säkerhet på dagordningen inom regionala och multilaterala organisationer.
- Bidragit till ett mer integrerat jämställdhetsperspektiv i EU:s civila och militära krishanteringsinsatser, inklusive genom att verka för stärkt jämställdhetsexpertis i såväl EU:s institutioner som insatser.
- Genom svenska myndigheter genomfört en lång rad utbildningar för svensk och internationell personal som deltar i fredsinsatser.

5.1.2 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Den feministiska utrikespolitiken bedrivs med en rad olika metoder och verktyg även i Sveriges arbete för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna tas kontinuerligt upp i **dialogen med officiella företrädare** för stater, EU, multilaterala och regionala organisationer och andra relevanta aktörer. Dialogen har kunnat intensifieras genom inrättandet av en ambassadör för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, en ambassadör för jämställdhet och en ambassadör för arbete mot människohandel.

Sverige deltar aktivt i **förhandlingar** om mänskliga rättigheter i forum såsom FN:s generalförsamling, FN:s råd för mänskliga rättigheter och FN:s kvinnokommission och har bidragit till ökat fokus på kvinnors och flickors rättigheter och att vikten av könsuppdelad statistik belyses i både tematiska och landspecifika resolutioner. Sverige framhåller individen som rättighetsbärare och de mänskliga rättigheternas

universalitet och motverkar att fokus på familjefrågor innebär försök att inskränka kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna eller befästa stereotypa könsroller. Sverige motverkar även att referenser till religion, kultur, sedvänjor eller traditioner används i internationella överenskommelser för att legitimera inskränkningar i kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Sverige verkar för att länder som har gjort reservationer till kvinnokonventionen och andra konventioner ska dra tillbaka de reservationer som står i strid med konventionernas ändamål och syfte.

Under utrikesminister Margot Wallströms värdskap arrangerade Sverige 2016 ett **internationellt möte** för att motverka diskriminerande lagstiftning. Som en följd av mötet har Sverige också bidragit med stöd till samarbetet mellan Världsbanken, UN Women, OECD och CEDAW-kommittén (Kvinnokonventionen) som utvecklar indikatorer för att mäta ett lands efterlevnad av SDG 5.1: ”Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt”. Mötet framhöll bland annat vikten av stöd till civilsamhällesrepresentanter. Sverige har, genom att stödja bland annat kvinnliga MR-försvare, intensifierat arbetet för demokrati och mot det krympande utrymmet.

Könsrelaterat våld utgör ett allvarligt hinder för kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter. Sexuellt våld kan enligt Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen utgöra ett led i folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Sverige samarbetar direkt med länder, nationella rättsliga institutioner och andra bilaterala aktörer samt ICC och dess chefsåklagare för att motverka förekomsten av, och straffriheten för, könsrelaterat och sexuellt våld i konflikt. Arbetet syftar ofta till att **öka nationell kapacitet** att utreda och lagföra våld, liksom att uppmärksamma behovet av att motverka stigma, stärka skyddet av brottsoffer och vittnen, samt erkänna vikten av civilsamhällesorganisationers roll i arbetet. Sverige har även stöttat GQUAL, en **internationell kampanj** som bland annat förespråkar etablerandet av internationella och nationella riktlinjer för att öka och främja andelen kvinnor på ledarskapspositioner i internationella tribunaler och juridiska organ.

Sverige har också drivit jämställdhetsfrågor och delat med sig av svenska erfarenheter i Europarådets jämställdhetskommission. Sverige har också **bidragit ekonomiskt** till genomförandet av Europarådets handlingsplaner för olika medlemsstater. Dessutom har en svensk expert utbildat sekretariatet i

jämställdhetsintegrering. Sverige har även fört en framgångsrik kampanj för att få en svensk expert invald i Europarådets expertgrupp GRETA som övervakar efterlevnaden av Europarådets konvention mot människohandel.

250-årsjubileet för Tryckfrihetsförordningen uppmärksammades med ett internationellt seminarium med och för kvinnor i journalistik och närliggande branscher, med fokus på de trakasserier de möter. Sverige fortsätter att stödja kvinnliga journalisters säkerhet genom Fojo Media Institute och ger projektstöd till en pilotstudie som avser etablerandet av ett center för stöd till journalister som utsätts för näthat, med särskilt fokus på kvinnliga journalister.

3 frågor till Annika Ben David

Sveriges ambassadör för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer

1. På vilka sätt är den feministiska utrikespolitiken ett användbart verktyg för dig i din roll som Sveriges ambassadör för mänskliga rättigheter?

Den feministiska utrikespolitiken är ett av fundamenten i mitt arbete; en utgångspunkt, analys, metod och perspektiv som genomsyrar arbetet för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer i utrikespolitiken. Den feministiska utrikespolitiken utgår ifrån principen om allas lika värde och rättigheter, överallt och hela tiden. Den handlar ytterst om icke-diskriminering, som är de mänskliga rättigheternas kärna. Den är ett bra och användbart sätt att

kommunicera vårt arbete för att skydda och främja de mänskliga rättigheterna.

2. Hur bemöts du när den svenska feministiska utrikespolitiken kommer upp för diskussion?

Det märks att politiken är bekant och att man förstår vad den handlar om. Jag uppfattar det som att Sverige associeras med en stark MR-politik, både av dem som håller med oss och dem som inte gör det, och att den feministiska utrikespolitiken ses som en naturlig del av denna politik. Vi har länge drivit kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och ses som pionjärer på området. I det sammanhanget tror jag att den feministiska utrikespolitiken uppfattas som ett ytterligare steg i att visa att hela samhället, freden och säkerheten tjänar på att kvinnors och flickors mänskliga rättigheter respekteras.

3. Vilka är enligt dig, de tre viktigaste områdena inom MR där svensk feministisk utrikespolitiken har en tydlig roll att spela framöver?

- Agendan för fred och säkerhet, där vi nu har empiriska data som visar på hur viktigt det är att ha med kvinnor och deras perspektiv
- Den globala SRHR-agendan, där vi ser en kraftig tillbakagång även i stabila demokratier i det globala väst vad gäller till exempel abort, tillgången på preventivmedel och sex- och samlevnadsundervisning.
- Givet det krympande demokratis-ka utrymmet världen över är det oerhört viktigt att stötta och skydda MR-försvare, journalister, bloggare, akademiker och konstnärer som ofta är dubbelt utsatta om de är kvinnor. Såväl online som offline.

42 <http://www.regeringen.se/artiklar/2016/10/den-svenska-sexkopslagen-har-varit-framgangsrik/>

43 Sveriges syn framfördes bland annat av barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnérs i ett tal om människohandel vid en öppen debatt i FN:s säkerhetsråd i New York, 15 mars 2017

Den svenska sexköpslagen

Det svenska förbudet mot köp av sexuella tjänster trädde i kraft den 1 januari 1999. Sverige var då det första landet i världen att kriminalisera köp, men inte försäljning, av sex. Det internationella intresset för den svenska modellen med förbud mot köp av sex har varit och är alltfjämt stort. Flera länder har också tagit efter den svenska modellen så som Sydkorea, Sydafrika, Island, Norge, England, Wales, Nordirland, Kanada och Frankrike.⁴²

Sverige betonar vikten av att inte skapa lagliga marknader för människohandel. Det pågår en diskussion inom bland annat FN om huruvida prostitution ska betraktas som ett yrke eller inte. - Termen sexarbetare används ofta i dessa diskussioner. Den svenska politiken i denna fråga är tydlig. Prostitution kan aldrig betraktas som ett arbete, prostitution är alltid utnyttjande. Sverige uppmanar fler länder att överväga lagstiftning som riktar sig mot den person som köper sex och erbjuda stöd till den person som utnyttjas. Därmed flyttas brottsfokus och skuld från den exploaterade till exploitören. Kunskap om ens egna rättigheter, inklusive om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, är avgörande.⁴³

5.1.3 Nedrustning och icke-spridning

På nedrustnings- och ickespridningsområdet har arbetet fokuserat på både jämställdhetsintegrering och specifika insatser riktade till kvinnor och flickor.

Kvinnor är underrepresenterade i sammanhang där nedrustning och icke-spridning diskuteras – på diplomatisk och teknisk nivå och inom akademiska och civilsamhällesorganisationer. Sverige har bland annat verkat för att öka kvinnors representation och aktörskap inom nedrustning och icke-spridning. Sverige har även arbetat för att utveckla och sprida kunskap om hur tillgång till och spridning av vapen påverkar kvinnor, män, flickor och pojkar olika. Detta innefattar också att lyfta fram de olika effekterna av kärnvapen användning och kärnvapenprov. Sverige driver ett jämställdhetsperspektiv i processer som rör internationell vapenkontroll och nedrustning och icke-spridning av kärnvapen. Detta gäller exempelvis FN:s handlingsprogram mot illegal handel med små och lätta vapen och ickespridningsavtalet (NPT).

Det finns ofta ett samband mellan ansamlingar av små och lätta vapen och förekomsten av våld som kan leda till

konflikt i ett samhälle. Sverige har bidragit till utvecklingen av könsuppdelad statistik om det väpnade våldets konsekvenser. Svenskt stöd har möjliggjort forskning och framtagande av policydokument inom området, bland annat genom studier utförda av tankesmedjan Small Arms Survey.

Det har i sin tur lett till riktade insatser i samband med internationella förhandlingar och processer om små och lätta vapen och internationell vapenkontroll.

Vidare har Sverige lyft ett jämställdhetsperspektiv i processer om internationell vapenkontroll och nedrustning, till exempel FN:s vapenhandelsfördrag (Arms Trade Treaty, ATT). ATT är ett viktigt verktyg i arbetet med att motverka olaglig och oansvarig handel med konventionella vapen. Sverige arbetar för att vapenhandelsfördraget (artikel 7.4) ska tillämpas och att statsparter ska beakta risken för att exporterad materiel används för, eller underlättar, allvarliga könsrelaterade våldshandlingar eller allvarliga våldshandlingar mot kvinnor eller mot barn. Inför den pågående översynen av ickespridningsavtalet (NPT) har Sverige bidragit till en diskussion om en rapport som belyser den oproportionerliga påverkan på flickor och kvinnor biologiskt och socialt av kärnvapendetonationer och av kärnvapentest. Studien problematiserade också den

ojämställda representationen i nedrustningssammanhang.

Alliansbyggande och dialog har varit viktigt för att få genomslag för jämställdhetsperspektivet i frågorna, både multilateralt och bilateralt. Länder och organisationer som tidigare inte varit aktiva har engagerats och det finns konkreta planer på uppföljning i samband med arbetet i FN:s generalförsamlings utskottsarbete. Ett annat exempel är arbetet i det internationella atomenergiorganet (IAEA) där Sverige har startat gruppen ”Group of Friends of Women in Nuclear” med syfte att bidra till jämställd representation och mer jämställd policy inom IAEA.

Genom politiskt och finansiellt stöd till aktörer har Sverige bidragit till att uppmärksamma kopplingen mellan spridning av vapen och könsrelaterat våld och till att säkerställa jämställdhetsintegrering i verksamheten. FN-organ, myndigheter och civilsamhällesorganisationer är några av de aktörer som har mottagit svenskt stöd för detta. Under 2018 ges exempelvis ett öronmärkt stöd till FN:s forskningsinstitut för nedrustningsfrågor (UNIDIR) för att arbeta med integrering av jämställdhetsperspektiv i multilaterala nedrustningsplattformar. Även samarbetet mellan de nordiska länderna och inom EU har varit viktigt för detta ändamål.

Krigsmaterielexport

Genom att bedriva en feministisk utrikespolitik arbetar regeringen systematiskt med att nå resultat som stärker kvinnors och flickors rättigheter, representation och resurser. Regeringen lägger mycket stor vikt vid att förebygga och motverka könsrelaterat och sexuellt våld i konflikt och i samhällen generellt. En viktig del i detta arbete är den strikta kontroll som utövas över export av krigsmateriel från Sverige. Detta sker bland annat genom att Sverige tillämpar artikel 7.4 i FN:s vapenhandelsfördrag (ATT). Artikel 7.4 fördes in i fördraget med starkt stöd av bland annat Sverige och föreskriver att statsparterna ska beakta risken för att exporterad materiel används för, eller underlättar, allvarliga könsrelaterade våldshandlingar eller allvarliga våldshandlingar mot kvinnor eller mot barn.

Regeringen har även verkat för att säkerställa att Inspektionen för strategiska produkter har tillräcklig kompetens för att kunna inkludera jämställdhetsaspekter och risker för könsrelaterat våld i bedömningar som gäller mänskliga rättigheter och

internationell humanitär rätt, samt att tillämpa artikel 7.4 i vapenhandelsfördraget. Som ett led i detta anordnades 2016 en riktad kompetensutvecklingsinsats för myndigheten.

Vidare överlämnade regeringen, i oktober 2017, en proposition till riksdagen med förslag om ytterligare skärpningar i exportkontrollen av krigsmateriel (prop. 2017/17:23). Lagändringarna trädde ikraft den 15 april 2018. Det nya regelverket innebär bland annat att mottagarlandets demokratiska status ska utgöra ett centralt villkor för tillståndsprövningen. Prövningen ska också beakta om exporten skulle kunna motverka en rättvis och hållbar utveckling i mottagarlandet. Tillståndsprövningen sker även fortsättningsvis genom en helhetsbedömning.

5.2 Internationellt utvecklings-samarbete

”När vi stärker kvinnor och flickor, stärker vi nationer och minskar fattigdomen. Det börjar med att ge varje kvinna och flicka rätten att bestämma över sin egen kropp.”

Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat Isabella Lövin

Sveriges utvecklingssamarbete syftar till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Det svenska utvecklingsbiståndet kanaliseras ofta genom multilaterala organisationer och EU. Med humanitärt bistånd avses Sveriges insatser för att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet för nödlidande människor som drabbas av naturkatastrofer, väpnade konflikter eller andra katastrofliknande förhållanden.

Fokus på jämställdhet i utvecklings-samarbetet bygger på insikten om att starkt jämställdhet bidrar till minskad fattigdom och en mer hållbar utveckling. Den bygger också på insikten om att fattigdom ser olika ut för kvinnor och män, flickor och pojkar. En viktig fråga för Sverige är att involvera pojkar och män i arbetet för jämställda

samhällen. Det kan bland annat handla om att stödja insatser som främjar positiva former av maskulinitet.

Det svenska utvecklingssamarbetet är den del av utrikespolitiken som historiskt sett har arbetat längst med ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Den feministiska utrikespolitiken har inneburit en ytterligare ambitionshöjning. Jämställdhet är en tydlig tematisk inriktning i det Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd som regeringen beslutade om 2016.⁴⁴ Ramverket slår också fast att allt utvecklingssamarbete ska jämställdhetsintegreras. Vidare har styrningen stärkts genom nya skrivningar om jämställdhet i biståndsmyndigheten Sidas förordning. Sida är också del av den svenska regeringens utvecklingsprogram för Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM). I JiM-programmet ingår även Folke Bernadotteakademien (FBA) som arbetar med internationella fredsinsatser och utvecklingssamarbete. FBA har ett jämställdhetsperspektiv på hela sin verksamhet och arbetar särskilt med kvinnor, fred och säkerhet i flera konflikt- och postkonfliktländer, som en del av Sveriges internationella utvecklingssamarbete.

Biståndsinsatser genomförs inom alla målområden för den svenska feministiska utrikespolitiken. Det rör bland annat stöd för att stärka länders lagstiftning för kvinnors och flickors rättigheter, främja kvinnors ekonomiska egenmakt, bekämpa mäns våld mot kvinnor, stärka kvinnors roll i fredsprocesser liksom öka kvinnors politiska deltagande och tillgång till SRHR.

44 Skr. 2016/17:60

Konkreta verktyg i Sida:s arbete med jämställdhet:

- Sida har en **plan för sin jämställdhetsintegrering** för perioden 2016–2018. En målsättning i planen är att öka andelen insatser som har jämställdhet som huvudsyfte. En särskild satsning görs inom ramen för så kallade produktiva sektorer som exempelvis marknadsutveckling, jordbruk, energi, miljö och klimat. Planen slår även fast att rutiner och arbetssätt för att stärka jämställdhetsintegreringsarbetet kontinuerligt ska ses över, framför allt med fokus på uppföljning och resultat.
- Sida har också tagit fram en verktygslåda som fokuserar på jämställdhet i utvecklingsbiståndet - **Sida Gender Tool box**. Verktygslådan ger kunskap, verktyg och inspiration om hur man kan stärka jämställdhetsperspektivet i det svenska utvecklingssamarbetet. Sida Gender Tool box består av verktyg för hur-frågan (till exempel jämställdhetsanalys och jämställdhetsintegrering) och tematiska översikter (vad-frågan) och finns tillgänglig på engelska på: <https://www.sida.se/English/partners/resources-for-all-partners/methodological-materials/gender-tool-box/>
- Erfarenhet visar att jämställdhetsintegrering måste kombineras med riktade insatser på jämställdhet för att ge bästa resultat. I linje med detta antog regeringen i april 2018 en **global strategi för jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter** för perioden 2018–2022. Strategins målområden handlar om stärkt globalt och regionalt normativt arbete samt om att motverka diskriminering och könsstereotypa normer och alla former av könsrelaterat våld och skadliga sedvänjor. Strategin har också ett särskilt fokus på att stärka förutsättningarna för kvinnorrättsorganisationer, feministiska rörelser och kvinnliga människorättsförsvarare att verka. Ännu en del fråga för strategin är att verka för ökad tillgång till, och användande av, könsuppdelad statistik och jämställdhetsforskning. Finansieringen av strategin kommer att omfatta 1 miljard svenska kronor under en femårsperiod.

3 frågor till Sida om den nya jämställdhetsstrategin

1. Hur har arbetet med att ta fram underlaget för regeringen sett ut?

För att ta fram underlaget för strategin tillsatte Sida en intern arbetsgrupp under hösten 2017 för att stödja och förankra arbetet på myndigheten samt för att hitta synergier med övrig verksamhet. En omfattande konsultationsprocess genomfördes i flera steg med bland annat utlandsmyndigheter, andra myndigheter, civilsamhällsorganisationer, forskare, samt konsulter aktiva inom jämställdhetsområdet. Skriftliga bidrag till analysen och inriktningen inhämtades av närmare 30 internationella partners, både från FN-systemet, civilsamhället och forskningsinstitut.

2. Vilka är de största förändringarna i den nya strategin jämfört med hur Sida arbetat tidigare?

Den globala strategin bör ses som en ambitionshöjning för jämställdhet och kvinnor och flickors rättigheter i utvecklingssamarbetet. Den både kompletterar och stärker redan pågående arbete och ger möjlighet till innovativt och katalytiskt arbete

inom området. Eftersom den globala jämställdhetsstrategin omfattar hela jämställdhetsagendan möjliggörs även stöd till nya typer av aktörer som arbetar för jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter.

3. Vilka ser ni som de stora utmaningarna, både internt på Sida och externt, med att genomföra den nya strategin?

Strategin är ambitiös och beroende av synergier med globala tematiska områden. Utmaningarna består bland annat i att säkerställa en fortsatt prioritering av jämställdhet i utformningen och genomförande av övriga strategier, såväl tematiska som geografiska. Att stödja samordning och utveckling av en global normativ agenda kräver dessutom nära samverkan och samordning med tematisk policykompetens och multilaterala fokalpunkter inom Sida. Flera innovativa och katalytiska insatser, bland annat stöd till kvinnorättsorganisationer och kvinnliga människorättsaktivisters säkerhet, är också resurskrävande ur personal- och handläggnings-synpunkt.

Det svenska utvecklingssamarbetet kanaliseras genom flera olika aktörer. På utrikesdepartementet bereds större kärnstöd till olika multilaterala organisationer och bidrag ges även direkt till olika organisationer och projekt. Genom myndigheter såsom Sida, Folke Bernadotte Akademin (FBA) och Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) kanaliseras biståndet vidare till än fler aktörer på projekt- och programnivå. Därtill ges ett omfattande stöd till svenska civilsamhället att ytterligare driva en fattigdomsinriktad och jämställd agenda.

Med den feministiska utrikespolitiken har jämställdhetsbudgetering (som nämnts i kapitel 3) stärkts inom UD:s bidragshantering. Krav ställs på att säkerställa att bidragshanteringen i varje enskilt bidragsärende är jämställdhetsintegrerad. Det betyder bland annat att jämställdhets- och maktanalyser ska ingå som en del i beredningen och uppföljningen av bidragsbeslut. Nya mallar har även tagits fram för beredning av kärnstöd till multilaterala organisationer där jämställdhetsperspektivet integreras.

För att kunna tillgodose kvinnors och mäns olika behov måste varje satsning föregås av en jämställdhetsanalys. En jämställdhetsanalys identifierar skillnader mellan kvinnor, män, flickor och

pojkar med hänsyn till gruppernas tillgång till resurser, möjligheter, makt och de hinder som finns på vägen. Det handlar inte nödvändigtvis om att en grupp har det sämre, eller har drabbats värre, utan att grupperna kvinnor och män, eller flickor och pojkar, ofta drabbas olika. För att synliggöra detta, måste en jämställdhetsanalys genomföras med ett intersektionellt perspektiv.

Jämställdhetsanalys inom biståndet

- Säkerställ att både kvinnor, män, flickor och pojkar konsulteras i planeringsfasen för att identifiera behov och flaskhalsar.
- Genomför konsultationer på platser som är tillgängliga för både kvinnor och män och på tider på dygnet där de är tillgängliga. Genomför könsseparata konsultationer vid behov.
- Var tydlig. Undvik formuleringar såsom "jämställdhet ska genomsyra projektets alla faser"; beskriv vad, hur, när.
- Analysera kvinnors och mäns tillgång till resurser; ekonomiska, produktiva, politisk och tidsresurser.
- Använd både kvantitativa och kvalitativa indikatorer för att följa upp insatsen.
- Säkerställ att all data är könsuppdelad.

Sverige driver på multiorganens jämställdhetsarbete genom att vara en aktiv givare och styrelsemedlem. Sverige är bland annat den största givaren till UN Women samt är även en stor givare till UNFPA. Sverige har även spelat en framträdande roll i framtagandet av jämställdhetsstrategier i utvecklingsbankerna, inklusive Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken, Europeiska utvecklingsbanken och Europeiska investeringsbanken.

Ansvarsutkrävande och påverkan

Sverige ska arbeta för konkreta resultat för jämställdhet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna genom att samarbeta med de multilaterala aktörerna och använda sina styrelseuppdrag, delägarskap, medlemskap, partnerskap och andra verktyg för att driva på såväl normativt som operativt arbete. Som ett led i detta ska Sverige aktivt samverka med de ansvarsutkrävande mekanismerna i de multilaterala organen och verka för att organen:

- Har styrdokument som utgår från internationell rätt och internationella överenskommelser, och genomgående följer dessa regelverk, använder ett intersektionellt perspektiv i jämställdhetsanalyser och annat arbete,
  - Tar fram köns- och åldersuppdelad statistik,
  - Höjer sin kompetens om jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter,
- Höjer sin kompetens och stärker sitt förebyggande arbete mot diskriminerande regler, normer och stereotyper kring kön, könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning,
  - Bedriver en aktiv organisations- och personalpolitik som skapar icke-diskriminerande organisationsstrukturer och främjar jämställdhet, inklusive fler kvinnor i ledande positioner,
  - Avsätter resurser för arbete med jämställdhet och kvinnors, flickors och hbtq-personers mänskliga rättigheter, inklusive personella resurser och expertis för jämställdhetsarbete.

Sveriges arbete mot sexuella trakasserier och övergrepp inom biståndssektorn

Sverige har nolltolerans vad gäller sexuella trakasserier och övergrepp. Som ett led i detta inför Sverige skrivningar om sexuella trakasserier och övergrepp i det så kallade villkorsbeslutet för kärnstöd. Dessa beslut innebär att multilaterala organisationer som vill fortsätta få stöd från Sverige måste följa etiska regler och tillämpa skydd mot sexuella trakasserier och övergrepp. Vidare förs en löpande dialog med multilaterala partnerorganisationer och fonder om hur de kan tillgodose Sveriges krav på nolltolerans i relation till det fleråriga svenska kärnstödet. Dessutom pågår en översyn av Sidas avtalsmallar för civilsamhällesorganisationer samtidigt som Sverige arbetar vidare med frågorna i olika multilaterala forum.

Sverige har bland annat verkat för att:

- Främja nolltolerans mot alla former av sexuella trakasserier och övergrepp inom biståndssektorn.
- Minimera negativa effekter på befolkningen i nöd, särskilt i humanitära kontexter, då trakasserier eller övergrepp uppdragas och tillbakadragande av stöd aktualiseras.
- Säkra att sexuella trakasserier och övergrepp finns på dagordningen på hög nivå. Sverige har bland annat tagit upp frågan på EU-biståndsministrarnas möte, med EU-kommissionären för bistånd samt skickat brev till cheferna för de större FN-organen och fört en dialog med FN:s generalsekreterare samt tagit upp frågan i de multilaterala utvecklingsbankerna.
- Se till att frågor om sexuella trakasserier och övergrepp finns med vid utformningen av EU:s biståndsinstrument.
- Föra en aktiv dialog med givarkretsen inom ramen för Safeguarding, i syfte att samordna givarnas agerande.

Den feministiska utrikespolitiken har även inneburit ett stärkt jämställdhetsperspektiv i Sveriges arbete med det **humanitära biståndet**. Policyramverket för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd anger att Sveriges humanitära bistånd ska bidra till att stärka kvinnors och flickors rätt till skydd i humanitära kriser samt stärka deras möjlighet att spela en aktiv roll i respons till humanitära kriser. Jämställdhetsanalyser kan vara avgörande för att kunna rädda liv och lindra nöd, eftersom utmaningarna och behoven kan se olika ut för kvinnor och män. I flera katastrofsituationer har det exempelvis gått att påvisa en kraftig ökning av tonårsgraviditeter, barnaktenskap och könsrelaterat våld. Sverige har gjort konkreta åtaganden för att jämställdhetsperspektiv och åtgärder mot sexuellt och könsrelaterat våld ska integreras i humanitära insatser och den humanitära reformprocessen. Sverige har bland annat åtagit sig att verka för att krisdrabbade personer ska få ökat inflytande över det humanitära arbetet och avser endast stödja humanitära aktörer som baserar sitt arbete på en jämställdhetsanalys och köns- och åldersuppdelad statistik. Sverige har också konsekvent betonat vikten av ett jämställdhetsperspektiv i den internationella humanitära rätten (IHL),

inklusive vid det humanitära världstoppmötet i Istanbul 2016 och genom att publicera rapporten ”IHL and Gender – Swedish experiences” i samarbete med Svenska Röda Korset.

Genom det globala initiativet Call to Action on Protection from Gender-Based Violence in Emergencies, startat av Storbritannien och Sverige 2013, uppmärksammas könsrelaterat våld i humanitära katastrofer och kriser. Syftet är att driva frågan framåt och stärka ansvarstagandet bland humanitära aktörer (statliga aktörer, bilaterala givare, multilaterala organisationer och civilsamhället) att systematiskt inkludera frågan om könsrelaterat våld i sitt arbete. Sverige var ordförande för initiativet under åren 2016–2017 och bidrog då till att medlemskretsen växte och tillsammans gjorde över 360 åtaganden i relation till initiativets handlingsplan. Nätverket inkluderar nu drygt 70 aktörer från hela världen. För att underlätta arbetet har verktyg tagits fram. Bland dessa ingår en hemsida (<https://www.calltoactiongbv.com>) där man bland annat når ovan nämnda handlingsplan för perioden 2016–2020.

Migration och jämställdhet i utrikespolitiken:

Sverige driver på för att kvinnor och flickor på flykt och i migration ska åtnjuta de mänskliga rättigheterna. Detta sker bland annat genom engagemanget i processerna för att ta fram två globala ramverk, ett för flyktingar och ett om migration. Sverige har, inom ramen för förhandlingarna om det globala migrationsramverket, bland annat verkat för att utöka antalet stödkontor längs de stora migrationsrutterna och i stora transitländer. Dessa stödkontor kan ge humanitärt stöd, rådgivning och gör särskilda insatser för kvinnor och flickor. Sverige har även prioriterat frågan om säker arbetskraftsmigration med anständiga villkor, i synnerhet för kvinnor. I processen för att ta fram ett globalt flyktingramverk har Sverige understrukit vikten av att flickor och pojkar på flykt måste ha tillgång till kvalitativ utbildning samt att ett jämställdhetsperspektiv måste genomsyra ramverket. Sverige ger även stöd till FN:s migrationsorganisation, International Organisation for Migration (IOM), för att säkerställa att deras livsnödvändiga arbete längs den centrala Medelhavsrutten kan fortgå. Detta är av yttersta vikt för att

kunna tillmötesgå akuta behov hos flyktingar och migranter, inte minst kvinnor och flickor, och för att hitta lösningar för dem, inklusive evakuering och återvändande. Sverige är också en av de största bidragsgivarna till FN:s flyktingorgan, UNHCR. UNHCR arbetar med att rädda liv och lindra nöd i humanitära situationer över hela världen och gör detta med ett jämställdhetsperspektiv för att se till att kvinnor och män får lika tillgång till skydd och bistånd.

Klimat och jämställdhet

Klimat effekter i form av torka, översvämningar och extrema väder leder bland annat till försämrad hälsa och växande livsmedels- och vattenförsörjningsproblem. Utmaningarna slår hårdast mot världens 1,3 miljarder fattiga och eftersom kvinnor har begränsad tillgång till politiska, ekonomiska och materiella resurser ökar deras sårbarhet för, och förmåga att anpassa sig till, klimatpåverkan.

Kvinnor är ofta ansvariga för huvuddelen av jordbruksarbetet och för att säkerställa familjers livsmedelstrygghet. Kvinnor spelar också ofta en nyckelroll i användningen och förvaltningen av skogsresurser och vatten. Kvinnor är därmed viktiga förändringsagenter som kan bidra med viktiga perspektiv och lösningar för att hantera klimatförändringarna. Det finns också många exempel där investeringar i förnybar energi bidrar till ökade sysselsättningsmöjligheter för kvinnor och främjar kvinnligt företagande.

Sverige har stärkt arbetet med att integrera miljö- och klimatperspektivet med jämställdhetsperspektivet i utvecklingssamarbetet. Detta har skett både bilateralt och inom EU samt i de stora multilaterala miljö- och klimatfonderna. I fonder som Globala miljöfonden (GEF), Världsbankens klimatinvesteringar (CIF) och

Gröna klimatfonden (GCF) har Sverige till exempel framgångsrikt verkat för framtagandet av nya ambitiösa jämställdhetspolicys samt konkreta handlingsplaner för genomförandet av dessa. Sverige har också aktivt verkat för strategiska rekryteringar som stärker jämställdhetsarbetet i fondernas sekretariat. Sverige driver jämställdhetsarbetet i fonderna konkret genom att bland annat ställa krav på att:

- villkor som ställs vid ackreditering av fondernas genomförandeorganisationer inkluderar jämställdhet;
- resultatramverken inkluderar jämställdhetsrelevanta indikatorer som möjliggör en uppföljning av fondernas resultat på jämställdhetsområdet; samt
- kvinnor görs delaktiga i utformningen och genomförandet av projekt.

Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat Isabella Lövin skriver under regeringens förslag till en ny klimatlag.

5.3 Handelspolitik och främjande

”Att investera i jämlikhet är klokt. Att stänga ute kvinnor från ekonomiska möjligheter är förmodligen det största slöseriet i världen. [...] Jämställdhet är - förutom att det är klokt och rätt - också bra för ekonomin. När kvinnor deltar i arbetsmarknaden som arbetstagare eller entreprenörer ökar kvinnors makt över sitt eget liv och stärker hela samhället.”

EU- och handelsminister Ann Linde

Den svenska handels- och främjandepolitiken syftar till att främja svenska ekonomiska intressen och bilden av Sverige utomlands, för att sin tur underlätta export och import och möjliggöra ett ömsesidigt handelsutbyte med andra länder. Svensk handelspolitik har en stark omfördelningseffekt och ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Den feministiska utrikespolitiken har inneburit en ytterligare ambitionsökning i att bedriva och främja en progressiv och rättvis handelspolitik som ökar kvinnors ekonomiska egenmakt.

Potentialen är enorm. En FN-studie från 2015 visar att om världens arbetsmarknader skulle vara helt och fullt jämställda så skulle världsekonomin växa med 28 biljoner amerikanska dollar fram till år 2025. Världens BNP skulle öka med 26 procent vilket ungefär motsvarar Kina och USA:s gemensamma BNP. I Indien skulle BNP öka med hela 60 procent, då landet ligger långt ner på listan över kvinnors medverkan på arbetsmarknaden.⁴⁸ Därtill utför världens kvinnor idag 75 procent av det oavlönade arbetet. Detta arbete beräknas uppgå till ett värde av 10 biljoner dollar årligen och motsvarar 13 procent av världsekonomin.⁴⁹

Det återstår mycket innan dessa siffror kan bli verklighet. Globalt sett förvärvsarbetar 50 procent av kvinnorna i arbetsför ålder, jämfört med 77 procent av männen. Kvinnor i åldern 25–64 år har ökat sitt deltagande i arbetskraften, medan deltagandet bland yngre kvinnor har minskat. Orsaken är sannolikt växande utbildningsmöjligheter. Kvinnor arbetar oftare deltid och har betydligt lägre heltidslöner än män. Orsaker är att kvinnor arbetar i lågavlönade branscher och att män får högre lön än kvinnorna för likvärdigt arbete. Kvinnor arbetar oftare i den informella

48 McKinsey Global Institute (2015) "The power of parity: How advancing women's equality can add \$12 trillion to global growth"

49 Ibid

sektorn med hushållsnära tjänster och torghandel och har också sämre tillgång till informationsteknik, vilket påverkar tillgången till finansiella tjänster och marknader. Flickor och kvinnor i alla delar av världen står för en stor del av det obetalda arbetet i hemmet och samhället. Kvinnor slutar ofta lönearbeta tidigare för att vårda äldre släktingar eller ta hand om barn och barnbarn. Deras livslön blir lägre och därmed även deras pension. Det gör i sin tur att de kan hamna i beroendeställning i förhållande till sina makar och barn.

Utmaningarna för kvinnor inom handelsområdet är många. Kvinnliga entreprenörer återfinns ofta inom småskaliga verksamheter vilka saknar tillgång till finansiellt kapital, teknisk utbildning och den marknadsföringsförmåga som krävs för att dra nytta av nya handelsmöjligheter och överleva i konkurrens med andra aktörer. Dessutom har kvinnor ofta begränsad tillgång till andra resurser, inklusive energi, vatten, teknik, verktyg, transport, utbildning, marknadsinformation, för att nämna några. Andra hinder för kvinnors ekonomiska egenmakt är könsstereotypa sociala normer och diskriminerade lagar.

Genom att **arbeta med ansvarsfullt företagande i garantigivningen** bidrar Exportkreditnämnden (EKN) både till att uppfylla hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och till den feministiska utrikespolitiken. Särskilt i vissa branscher och på mer riskfyllda marknader, där behovet ofta är som störst, kan EKN:s garantier bli avgörande för att affärerna ska bli av. Garantierna bidrar till utveckling i både Sverige och i köparländerna. I utvecklingsländer med begränsade finansieringsmöjligheter bidrar EKN:s garantier till finansiella resurser som stärker landets utvecklingsmöjligheter. Genom att bidra till exempelvis infrastruktur och kollektivtrafik, bidrar EKN till kvinnors möjligheter.

Genom att Sverige driver en feministisk utrikespolitik inkluderar detta en feministisk handelspolitik. Sverige har bland annat bidragit till att överenskomma om de globala målen och utvecklingsfinansiering betonar och integrerar jämställdhet liksom att centrala rekommendationer från styrande ekonomiska forum som **Internationella valutafonden (IMF)** och **Världsbanken** betonar vikten av inkluderande tillväxt och kvinnors deltagande på arbetsmarknaden.

3 frågor till UD:s fokuspunkt feministisk utrikespolitik inom handelsområdet

1. Tycker du och dina kollegor att arbetet med feministisk utrikespolitik har varit fruktsamt inom handelsområdet?

Regeringens handelspolitiska arbete inom ramen för den feministiska utrikespolitiken har medverkat till att fler organisationer bidrar med statistik och analys på området, vilket är lika komplicerat som det är avgörande. Att få en korrekt bild gör att vi kan argumentera mycket mer övertygande och formulera mer effektiva förslag till åtgärder. Att Sverige drivit frågorna i samarbete med andra likasinnade länder har även bidragit till att ett stort antal länder gav sitt stöd till en deklARATION om jämställdhet och handel vid Världshandelsorganisationens (WTO) elfte ministermöte i december 2017.

2. Vilka verktyg och argument har du/ni haft mest nytta av i arbetet med att implementera den feministiska utrikespolitiken?

Analys och statistik som visat på ojämställda förhållanden inom den internationella handeln och handels-

politiken har varit avgörande för att driva frågor om jämställdhet på området. Det har även varit viktigt att kunna visa på analyser om positiva ekonomiska effekter av jämställdhetsintegrering.

3. Vad ligger i pipeline för arbetet just nu (nya avtal, strategier, samarbetspartners etc.)?

Sverige driver för närvarande att jämställdhet ska integreras i ett antal frihandelsavtal. Detta gör vi bland annat genom att stärka användningen av, och processen kring, befintliga verktyg som till exempel EU:s ”sustainability impact assessments”. Det är också viktigt att relevanta organisationer i ökad omfattning tar fram könsuppdelad statistik och analys inom det handelspolitiska området.

Inom EU har Sverige varit drivande för att unionen bättre ska integrera jämställdhet i handelspolitiken och påverka andra att göra detsamma. Sverige vill bland annat se ett stärkt jämställdhetsperspektiv i WTO:s arbete samt i EU:s frihandelsavtal med tredje land och välkomnar att EU:s handelskommissionär har uppmanat WTO att integrera jämställdhet i högre grad. Inom OECD har Sverige varit drivande i att jämställdhet integreras i det handelspolitiska arbetet. Sverige har också samarbetat med FN:s handelsorgan UNCTAD för att ta fram en verktyglåda med metoder för att bedöma effekter av handelspolitiska åtgärder för kvinnor och jämställdhet.

Svenskt stöd till FN för utvecklande av jämställdhetsverktyg inom handel

Sveriges samarbete med UNCTAD har resulterat i en svensktfinansierad verktyglåda – Trade and Gender Toolbox. Verktyglådan ska hjälpa regeringar, tjänstemän och andra aktörer att kunna förutse och bedöma effekter av handelspolitiska åtgärder för kvinnor och jämställdhet.⁵⁰ Verktyglådan kan på så sätt bidra till att handeln i högre grad spelar sin roll som ett verktyg för inkluderande utveckling och för kvinnornas ekonomiska egenmakt.

Trade and Gender Toolbox

För att ytterligare öka kunskapen på området har Kommerskollegium utfört en studie kring handel, social hållbarhet och jämställdhet samt hållit ett seminarium om jämställdhet och handel under den globala översynen av det **handelsrelaterade biståndet** (Global Review of Aid for Trade).

Sverige stödjer även International Trade Centre (ITC) som är en FN/WTO-organisation med målet att skapa förutsättningar för att små och medelstora företag i utvecklingsländer ska kunna komma ut på globala marknader för handel. ITC arbetar aktivt med handel och jämställdhet samt kvinnors

entreprenörskap och har bland annat lanserat initiativet **#SheTrades**⁵¹ som syftar till att ansluta en miljon kvinnliga entreprenörer till marknaden senast 2020. Initiativet identifierar sju globala åtgärder där regeringar, privata näringslivet och civilsamhället kan göra åtaganden för att motverka de hinder som håller tillbaka kvinnoägda företag.

De sju åtgärderna för SheTrades

50 <http://unctad.org/en/Pages/DITC/Gender-and-Trade/Trade,-Gender-and-Development.aspx>

51 www.shetrades.se

2016 lanserade Sveriges statsminister Stefan Löfven initiativet Global Deal - en global satsning för social dialog och bättre villkor på arbetsmarknaden - tillsammans med ILO och OECD. Syftet med **Global Deal** är att förbättra dialogen mellan arbetsmarknadens parter och länders regeringar för att förbättra anställningsvillkor och produktivitet. Vålfungerande arbetsmarknadsrelationer och anständiga arbeten bidrar till ökad jämlikhet och en inkluderande ekonomisk utveckling till gagn för arbetare, företag och samhällen (win-win-win). Konceptet Global Deal handlar inte om att utveckla ett nytt ramverk eller avtal som ska implementeras på uniformt sätt i alla länder eller skapa en ny internationell organisation. Istället syftar Global Deal till att dels utveckla en plattform för att lyfta frågan om partssamverkan, dels stärka befintliga samverkansstrukturer. Till exempel har Sverige och Bangladesh slutit ett samarbetsavtal i syfte att bidra till en bättre dialog mellan arbetsgivare och löntagare i Bangladesh kvinnodominerade textilindustri. Projektet genomförs av ILO i samarbete med lokala fackförbund och arbetsgivarorganisationer. Även H&M och IF Metall är engagerade.

En del av utrikespolitiken handlar om att främja svenska värderingar och sprida **Sverige-bilden** runt om i världen. I den bilden har jämställdhet en tydlig plats. Många svenska ambassader understryker att efterfrågan är stor när det gäller information om hur Sverige gått tillväga för att nå en hög grad av jämställdhet. Frågor om det svenska samhället, inklusive barnomsorg, föräldraförsäkring och andelen kvinnor på svenska arbetsmarknaden ställs regelbundet och det finns ett tydligt intresse av att veta mer.

Ett av verktygen för att implementera den feministiska utrikespolitiken är Svenska Institutets (SI) verktygslåda (<http://sharingsweden.se>) som innehåller presentationer såsom Swedish Dads och annan information om en rad jämställdhetsmedvetna teman. Dessa belyser bland annat vad det innebär att vara pionjär med en feministisk utrikespolitik och var Sverige står i jämställdhetsfrågan.⁵²

Swedish Dads

Swedish Dads är en fotoutställning med porträtt av pappor som har valt att vara föräldralediga i minst sex månader. Fotografen Johan Bävman har följt några av dem för att undersöka vilka erfarenheter de har fått och hur föräldraledigheten har påverkat deras relation till sin partner och sina barn. Utställningens mål är att visa effekterna av ett mer jämställt föräldraskap på både individ- och samhällsnivå.

Utställningen har utvecklats till ett viktigt verktyg i utrikesförvaltningens arbete med att uppmuntra nya synsätt och värderingar. Den har visats av Sveriges ambassader i ett 50-tal länder och flera utställningar är planerade.

"Jag använder porträtt och intervjuer med pappor tillsammans med sina barn i vardagliga situationer med målet att fokusera pappor som väljer familjen före jobb och karriär. Målet är också att fokusera universella kärleksfulla aspekter av föräldraskapet oberoende av om du är pappa eller mamma."⁵³

Fotograf Johan Bävman

52 Svenska Institutet. Faktatablad: Pioneering a feminist foreign policy och Gender equality – we've come a long way, haven't we?

53 <https://si.se/evenemang/swedish-dads-fotoutstallning/>

6. Metoder i arbetet på landnivå

Utlandsmyndigheterna spelar en central roll i genomförandet av den feministiska utrikespolitiken.

En viktig utgångspunkt för den feministiska utrikespolitiken är att arbetet måste böttna i den realitet där verksamheten bedrivs så att analyserna blir rättvisande och tillvägagångssätten ger maximal effekt. Detta betyder att angreppssättet kan skilja sig åt mellan olika utlandsmyndigheter. Samtidigt finns det en del erfarenheter som sammanfaller. I princip alla utlandsmyndigheter vittnar till exempel om att den feministiska utrikespolitiken har inneburit något nytt och annat som stimulerar till nya integrerade diskussioner internt och till nya arbetssätt och initiativ externt, där alla verktyg och politikområden samverkar och får mer genomslag. På samma sätt skapas samspel med flera svenska aktörer på plats, såsom Sida, FBA, Business Sweden, Svenska Institutet och svenska företag. Detta gör det i sin tur möjligt att dra på alla dessa aktörers olika kompetens och nå ut till fler målgrupper.

Utlandsmyndigheterna beskriver också att den feministiska utrikespolitiken gör att frågorna intar en naturlig plats i politisk dialog, utvecklingssamarbete, främjande och landanalyser. Medvetenheten om, och intresset för, frågorna har höjts, både bland medarbetarna och hos utlandsmyndigheternas samarbets- och samtalspartners.

”Det faktum att vi har en feministisk utrikespolitik har gjort oss till något av en ”superhjärte” bland biståndsaktörerna på plats. Kollegor rapporterar att de ofta får frågor från andra statliga biståndsmyndigheter om hur det är att främja en feministisk utrikespolitik och hur bra det här initiativet är.”

Svensk ambassad

Det gedigna arbetet har burit frukt både externt och internt. Nedan följer några axplock av hur utlandsmyndigheter systematiskt arbetar med den feministiska utrikespolitiken med hjälp av olika metoder. Andra exempel finns i andra delar av handboken liksom i exempelsamlingen över de tre första årens genomförande av politiken.⁵⁴

Internationella kvinnodagen, Internationella dagen för mänskliga rättigheter, Internationella dagen mot våld mot kvinnor, Internationella flickadagen med flera **internationella dagar** används av alla delar av utrikesförvaltningen för att skapa uppmärksamhet för frågorna. Dessa arrangemang möjliggör för Sverige att sprida budskap om jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter i **paneldiskussioner, tal, artiklar, radioprogram och inlägg på sociala medier.**

Ambassaderna deltar också aktivt i den globala kampanjen **16 dagars aktivism mot könsrelaterat våld** som genomförs varje år och sträcker sig från den 25 november, som är den internationella dagen mot våld mot kvinnor, till den

10 december, som är den internationella dagen för mänskliga rättigheter. I Bangladesh har den svenska ambassaden till exempel utnyttjat tillfället för att bjuda in till **rundabordsamtal** om kvinnors karriärmöjligheter inom textilindustrin, i samarbete med Svenska Institutet och de andra nordiska ambassaderna.

Arbetet mot det könsrelaterade våldet har även inkluderat en **”hackaton”** i Honduras i regi av bland andra svenska och nederländska ambassaderna. Arrangemanget resulterade i flera verktyg och initiativ som belönades med stöd till vidareutveckling. Detta gällde bland annat en mobilapplikation som ska kunna användas av kvinnor som utsätts för våld i hemmet och som bland annat innehåller en direktlinje till polisen och stödgrupper, liksom rekommendationer om vem man annars kan kontakta.

Svenska och lokala högtider erbjuder också möjligheter att diskutera jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter. Svenska ambassaden i Tanzania rapporterar till exempel:

54 <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/10/sveriges-feministiska-utrikespolitik-exempel-pa-tre-ars-genomforande/>

”Luciamottagningen 2017 var ytterligare en plattform för att nå ut med budskapet om flickors rättigheter. Många gäster uttryckte uppskattning över att Sverige lyckades använda en mottagning för att föra fram ett viktigt budskap. Arrangemanget sändes i en av de största lokala TV-kanalerna vilket gav stor spridning för budskapet.”

Sveriges ambassad Tanzania

Dialog och erfarenhetsutbyte, både löpande och i samband med högnivåbesök, är centrala verktyg i arbetet. Dialogerna utgår ofta från en särskild fråga men många länder visar också intresse för det svenska helhetsgreppet.

Den svenska feministiska utrikespolitiken har även bidragit till **kvinnors företagande och sysselsättning** i ett flertal länder. I Bolivia har Sverige till exempel bidragit till drygt 500 nya arbetstillfällen (egna företag eller anställning) för resurssvaga kvinnor. På liknande sätt har Sverige, genom finansiering av programmet Women in Business med Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), kunnat förse kvinnliga entreprenörer i Östeuropa och västra Balkan med kapacitetsutveckling och rådgivning samt förmånliga lån i samarbete med lokala banker. Ett annat exempel är de nätverk av lokala stödcenter för kvinnor som under senare år har vidareutvecklats enligt svensk modell (WINNET) och som bygger på samverkan mellan civilsamhälle, stat, privat sektor och akademi. Dessa center har skapat kompetensutvecklingsmöjligheter och arbetstillfällen för utsatta kvinnor så att de har kunnat stärka sin egenmakt, vilket i förlängningen har lett till att de har fått bättre självförtroende och ett ökat intresse för att engagera sig och delta politiskt. Sverige

har även etablerat ett **ledarskapsprogram för kvinnliga ledare och entreprenörer** i Saudiarabien, samt genomfört ett expertbesök till Sverige från Kina på temat ”Women in tech” med fokus på kvinnliga kodare. Sverige arbetar dessutom med att motverka diskriminerande lagstiftning som utgör hinder för kvinnor till ett jämställt ekonomiskt deltagande.

I flera länder, däribland Chile, samarbetar svenska ambassaden med många olika aktörer för att tillämpa den feministiska utrikespolitiken. Tack vare samarbete med chilenska journalister har flera miljoner chilenska tv-tittare informerats om bland annat Sveriges föräldraförsäkring. Genom samarbete med organisationen Hay Mujeres har ambassaden även skapat nätverket ”Embajadores Hay Mujeres” med syfte att engagera män i jämställdhetsarbetet. Ambassaden har även involverat ledare inom näringslivet i #HeforShe-kampanjen.

Svenska ambassaden i Thailand har genomfört insatser inom **migrationsarbetet** för att bättre upptäcka och förhindra människohandel, särskilt trafficking av kvinnor. Ambassaden arbetar också inom en rad andra fält, inklusive genom att engagera framstående thailändska personligheter som bärare av den feministiska utrikespoliti-

kens budskap. Ambassaden deltar även aktivt i den inrikespolitiska diskussionen genom debattartiklar och sociala medier. Utvecklings Samarbetets kontaktytor har använts för påverkansarbete och dialog.

Inom **kulturfrämjandet** har ambassaden i Mexiko City initierat diskussioner om vad som traditionellt förväntas av män respektive kvinnor och hur man långsiktigt kan påverka könsstereotyper genom att nå nya och bredare grupper. Diskussionerna har tagit sin utgångspunkt i populärkulturen och bland annat gällt hur man kan få in jämställdhetsfrågor i manuskript för de populära såpoperorna (så kallade telenovelas) respektive använda musik för att nå fram i särskilt utmanande miljöer. I det senare fallet bjöd ambassaden in till samtal mellan kvinnliga rappare i form av den svenska artisten Silvana Imam och den mexikanska gruppen Batallones Femininos som använder sin musik för att främja kvinnors rättigheter i staden Juarez som är särskilt våldsutsatt och präglad av machokultur.

Svenska ambassaden i Aten har genomfört en rad aktiviteter inom kultursektorn, inklusive en tre dagar lång hyllning av **kvinnors roll i filmskapandet** och av filmens roll för jämställdhet. Diskussionerna har varit breda och även inbegripit frågor om

föräldraledighet och andra åtgärder med betydelse för ett jämställt samhälle.

Den tidigare nämnda svenska fotoutställningen **Swedish Dads** har stimulerat till diskussion i många länder och fungerat som en bra ingång för vidare dialog och arrangemang kring könsroller och jämställdhet. I Kroatien ordnade svenska ambassaden till exempel en Festival of Fathers och höll ett rundabordssamtal i parlamentet i samband med utställningen och i Iran har ambassaden turnerat runt landet med utställningen. I flera länder har man dessutom genomfört **lokala fototävlingar** där lokala pappor har kunnat delta, exempelvis i Kina, Uganda, Thailand, Tunisien och Schweiz. I andra fall kompletteras utställningen med samtal om föräldraförsäkring, socialt engagerat fotografi, papparollen och destruktiva maskuliniteter. Utställningen har tagit olika form och visats på olika platser i samhället, bland annat i tunnelbanan i Shanghai och på OECD i Paris. Dessutom har medarbetare på vissa ambassader vidareutvecklat en del av kampanjerna och etablerat begreppet ”Embassy Dads” och använt sociala medier för att berätta om sina egna erfarenheter som pappor och jämställda partners.

Inom **utvecklingssamarbetet** har jämställdhetsfokuset blivit ännu

tydligare och lett till verksamhet som relaterar till alla R:n och målen inom den feministiska utrikespolitiken. Sverige har inte minst satt fokus på SRHR och kraftsamlat genom att arbeta på både global, regional och bilateral nivå och med en bredd av aktörer och sektorer. En fjärdedel av utvecklingssamarbetets bilaterala strategier inkluderar mål om hälsa med inriktning på **robusta hälsosystem, SRHR och förbättrad barn- och mödrahälsa**. Stödet har bland annat bidragit till fler barnmorskor, ökad tillgång till preventivmedel, förbättrad tillgång till säkra och lagliga aborter, bättre förutsättningar för ungdomar att fatta informerade beslut om sin hälsa, sexualitet och reproduktion, samt stärkta förutsättningar för hbtq-personer att åtnjuta de mänskliga rättigheterna. I Mocambique har ambassaden kunnat bidra till framtagandet av nya nationella riktlinjer för abortvården och i Zambia beräknas ett svenskstött program, inriktat på sexualundervisning i skolan, ha bidragit till att förebygga cirka 50 000 icke planerade graviditeter.

Program för att stärka **kvinnors politiska deltagande** har finansierats i en rad länder, såsom Zimbabwe, Syrien och Moldavien. I Somalia bedöms Sveriges arbete ha bidragit till att andelen kvinnliga ledamöter i Somalias

parlament ökade med 70 procent i valet 2016 och därmed uppnådde en andel om 24 procent. I Somalia har ambassaden även medverkat till att bilda en nationell plattform med representanter från regering, privatsektor och civilsamhälle för genomförandet av **fred, kvinnor och säkerhetsagendan**. På samma sätt arbetar ambassaderna i andra konflikt- och postkonfliktländer för kvinnors och flickors ökade deltagande i alla delar av fredsarbetet. Svenska ambassaden i Irak deltar till exempel aktivt i dialogen om säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och bidrar till dess genomförande genom att stödja lokala civilsamhällesorganisationer och verka för att FN-organ på plats följer sina åtaganden om jämställdhet och kvinnors och flickors mänskliga rättigheter.

Maskulinitetsfokus på svenska ambassaden i Kinshasa, DR Kongo

Som nämnts tidigare är ett av de goda resultaten av den svenska feministiska utrikespolitiken det nya arbetssättet, där ambassaders olika delar arbetar mer integrerat över verksamhetsgränserna. Ett exempel är det arbete som ambassaden i Demokratiska republiken Kongo bedriver för att främja positiv maskulinitet. Ambassaden arbetar bland annat med pojkars och unga mäns mansbild med hjälp av ett stort Sidastöd inom utvecklingssamarbetet och har även finansierat en studie om maskulinitet tillsammans med UN Women. Andra initiativ har varit att anordna uppsatstävlingar för unga studenter på temat pojkars och mäns roll i jämställdhetsarbetet, organisera en fototävling på temat ”un vrai homme” (”en riktig man”), genomför rundabordssamtal om maskulinitet samt sprida regelbundna budskap på sociala medier med intervjuer från mansnätverk och aktivister. Den stora genomslagskraften är frukten av det verksamhetsområdesöverskridande arbete som effektivt bedrivits inom utrikespolitiken, kulturområdet, Sverige-främjandet och utvecklingssamarbetet.

Sverige stödjer, genom Sida, också ett stort antal insatser för **kvinnors ekonomiska egenmakt**, bland annat genom det regionala initiativet ”JP RWEE” som genomförs i sju länder: Etiopien, Guatemala, Kirgizistan, Liberia, Nepal, Nigeria och Rwanda. Målet är att stärka landsbygdskvinnors potential genom att förbättra tillgången och kontrollen över resurser, tjänster och möjligheter – samt att ge dem en starkare röst i hemmet och i samhället.

Många utlandsmyndigheter understryker att den svenska feministiska utrikespolitiken har gett Sverige **nya arenor och tillgång till andra aktörer** än de som traditionellt funnits i ambassadernas nätverk. I Sarajevo och Washington rapporterar de svenska ambassaderna att intresset exempelvis är stort bland universitetsstudenter.

Den feministiska utrikespolitiken har även **stärkt rösten och räckvidden för vissa grupper**, såsom kvinnorrättsaktivister, genom att Sverige har bjudit in dem till internationella konferenser respektive uppmärksammat deras arbete på sociala medier. Detta har bland annat gjorts genom ambassadens arbete i Brasilien. I Angola fick Sverige, som en av få ambassader, följa med den angolanska jämställdhetsministern på en ”road show” på landsbygden för att diskutera jämställdhet, vilket fick stort

medialt utrymme.

Flera svenska ambassader har även bidragit till att **skapa plattformar för kvinnor och flickor**. Svenska ambassaden i Liberia låter exempelvis kvinnorrättsorganisationer och kvinnoforum hålla möten och diskussioner i ambassadens lokaler med målet att stärka deras förutsättningar att driva jämställdhetsfrågor gemensamt. Man har även anordnat middagsmöten med civilrättsorganisationer och kvinnliga journalister. Ambassaden ser det även som en självklarhet att bjuda in kvinnorrättsorganisationer till politiska samtal för att säkerställa kvinnors och flickors möjligheter till politiskt deltagande och påverkan. Den plattform som ambassaden erbjuder ger kvinnorna en egen plats där de kan bilda de sociala nätverk som männen ofta redan har. Ambassaden bidrar dessutom med utbildning för partners i diverse jämställdhetsfrågor, inklusive jämställdhetsbudgetering och resursfördelning.

Ett stort arbete sker även internt på utlandsmyndigheterna för att stärka den egna **kompetensen om jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter och vässa arbetsmetoder och analysverktyg**. Ambassaderna arbetar bland annat för att bredda sin bas för informationsinhämtning och

säkerställa att alla röster och perspektiv hörs. I linje med det etablerade den svenska ambassaden i Etiopien under våren 2018 ett nätverk för jämställdhetsfrågor och kvinnors rättigheter. Tanken med nätverket är att det ska bistå ambassaden i analysen och förståelsen av utvecklingen kring jämställdhet och kvinnors rättigheter i landet, samt bidra till utformningen av olika arrangemang och aktiviteter i ambassadens regi på detta tema. Nätverket består av nio personer med dokumenterad erfarenhet av att arbeta för jämställdhet och kvinnors rättigheter. Deltagarna representerar även olika delar av det etiopiska samhället, inklusive den offentliga respektive privata sektorn, universitetsvärlden, det civila samhället och media inklusive sociala medier.

Ambassaden i Tbilisi, Georgien är ett annat exempel på utlandsmyndighet som har gjort ett stort arbete för att höja **kunskapsnivån** internt. För att skapa genomslag för den feministiska utrikespolitiken externt har ambassaden identifierat att det krävs ökad kunskap och förståelse hos den egna personalen. Ett nav för sådana diskussioner är ambassadens verksamhetsplaneringsprocess, som ger möjlighet till diskussion om vad ett feministiskt förhållningssätt kan innebära konkret inom ambassadens olika verksamhets-

områden och som också ger tillfälle till återkommande uppföljning och utvärdering.

7. Att driva en motvindsfråga

”Få saker i utrikespolitiken är ju så väl underbyggda som detta ämne, men ändå upplever jag ibland en misstro.”

Svensk ambassad

Sveriges feministiska utrikespolitik möts ibland av motstånd som yttrar sig på olika sätt, till exempel genom härskartekniker som förlöjliganden och osynliggörande.

Samtidigt har motståndet varit mindre än förväntat och avtagit i takt med att intresset och stödet hela tiden har växt. En förklaring till denna utveckling är utrikesförvaltningens aktiva arbete med att förankra politiken i det fjärde R:et – det vill säga realiteten där den bedrivs. Svenska ambassader och enheter inom utrikesförvaltningen använder en rad olika angreppssätt. Utöver rättighetsperspektivet är det även viktigt att lyfta forskning, erfarenheter och argument som visar på att jämställdhet gynnar social och ekonomisk utveckling. Investeringar i jämställdhet ökar till exempel förvärvs-

frekvensen och stärker hela samhällets humankapital. Erfarenheten är vidare att det kan vara betydelsefullt att identifiera gemensamma utmaningar (mäns våld mot kvinnor, könsstereotyper, skillnader i lön och ansvarstagande för det obetalda arbetet, åldrande befolkning, digitalisering av näringslivet etc.) och låta jämställdhet bli en integrerad del av diskussionen om hur man kan hitta, och samarbeta om, lösningar på problemen.

Exempel på argument för jämställdhet:

- Världsekonomin skulle växa med 26 procent om kvinnor och män var jämställda i arbetslivet.⁵⁵
- Forskning visar att den del av hushållets inkomster som spenderas till förmån för barns utveckling ökar markant när kvinnor får ökad kontroll över resurserna.⁵⁶
- Om kvinnor fick möjlighet att bruka jorden på samma villkor som män skulle 100 miljoner människor slippa gå hungriga.⁵⁷

56 <https://www.mckinsey.com/featured-insights/employment-and-growth/how-advancing-womens-equality-can-add-12-trillion-to-global-growth>

57 Se till exempel: <http://womendeliver.org/investment/boost-womens-economic-empowerment/>

58 <https://www.wfp.org/our-work/preventing-hunger/focus-women/women-hunger-facts>

- Forskning visar att jämställda samhällen är mer fredliga och alltfler studier indikerar att fredsprocesser och fredsavtal som inkluderar både kvinnor och män är mer hållbara.⁵⁸

Det sexuella och könsrelaterade våldet är en central fråga som fortfarande kan vara svår att diskutera och motverka i alla dess former, men där verktygen och plattformarna har blivit flera. Ett exempel är Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen) som är det första juridiskt bindande dokumentet om våld mot kvinnor i Europa. Konventionen fördömer alla former av våld och beskriver våld mot kvinnor som ett uttryck för historiskt ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Den slår också fast att våld mot kvinnor är könsrelaterat på en strukturell nivå. Parallellt med sitt nationella arbete med våldsförebyggande- och bekämpande verkar Sverige även för att andra länder ska ratificera konventionen och leva upp till dess förpliktelser. #MeToo-rörelsen har gett nya möjligheter att belysa och bekämpa mäns våld mot kvinnor, vilket Sverige har tagit fasta

på. Ett sätt är att hålla interna diskussioner om huruvida och hur utrikesförvaltningen själv lever som den lär. Ett annat sätt är att delta i diskussioner med externa aktörer.

”Eftersom förändringsarbete med jämställdhet som mål vanligtvis berör angelägna frågor som fördelning av resurser, inflytande och ansvar, väcker ofta jämställdhetsarbetet starka känslor hos människor. En del visar öppet sin oro. Andra praktiserar förnekelse på olika sätt, till exempel genom att förneka olika fakta som pekar på ojämställdhet alternativt att orättvisa förhållanden skulle ha något med kön att göra. Vissa blir aggressiva. Många protesterar i tysthet.”⁵⁹

58 UN Women” Preventing Conflict, Transforming Justice, Securing the Peace: A Global Study on the Implementation of United Nations Security Council resolution 1325”

59 Eva Amundsdotter, Mathias Ericson, Ulrika Jansson och Sophie Linghag (2015) ”Motstånd och strategier i jämställdhetsarbete”

Checklista för att driva en motvindsfråga

- Förankra och uppmuntra ledarskap för jämställdhet på högsta möjliga nivå inklusive hos både kvinnliga och manliga politiska, militära, religiösa och ekonomiska beslutsfattare.
- Arbeta för att få in jämställdhet i styrdokument och checklistor på alla nivåer.
- Hitta likasinnade, skapa allianser och driv frågor tillsammans eller i växelverkan med dem.
- Bredda ägarskapet för frågorna genom dialog och samarbete med fler/nya grupper.
- Skapa och stöd plattformar så att fler aktörer synliggörs och kan bidra.
- Etablera erfarenhets- och kunskapsutbyten mellan olika aktörer (nätverk, frukostklubb, lunchkrets och seminarier är några modeller).
- Använd dialogen med internationella, nationella och lokala kvinnoorganisationer, liksom med andra människorätts- och civilsamhällesorganisationer, för att stötta dem men också för att ta del av deras kunskap, problemanalys och förslag som är av avgörande betydelse i arbetet för hållbara lösningar.
- Ta reda på varför kritikerna är skeptiska och hur de resonerar.
- Bemöt tvivlet och kritiken med tydliga argument byggda på statistik, fakta och konkreta exempel från den aktuella miljön och/eller från andra kontexter.
- Var uthållig och ha beredskap för ett ständigt nötande och förhandlande.
- Rubricera och integrera jämställdhetsfrågan så att det blir tydligt att, och hur, den passar in.
- Var noga med att framhålla att ökad jämställdhet ofta är en delösning på de problem som sårbara grupper står inför, men att kvinnor och flickor inte är sårbara grupper i sig.

Vissa frågor har mer motvind än andra. En av de frågorna är sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), inklusive frågan om abort. Sverige är en tongivande försvarare av SRHR, på det globala, nationella och lokala planet. Den kontinuerliga dialogen med såväl stater som multilaterala organisationer och andra relevanta aktörer är ett viktigt verktyg som gör skillnad. Sverige är också en stor bidragsgivare till SRHR-arbetet på alla nivåer och betonar ständigt kopplingen mellan SRHR och bland annat mänskliga rättigheter, jämställdhet, hälsa, hiv-bekämpning och hållbar utveckling. Andra metoder som används är såväl externa och mobiliserande kampanjer (jämför SheDecides i kapitel 4) som dialoger och erfarenhetsutbyten med likasinnade, inklusive civilsamhället.

”Att driva frågor som inte
alla håller med om kräver
mod och tålamod.”

Utrikesminister Margot Wallström

8. Referenser

8.1 Dokument

Canada Ministry of Foreign Affairs (2017) *"Canada's feminist international assistance policy - #Her voice Her Choice"*

Council of the European Union (2015) *"EU:s plan för jämställdhet och kvinnors egenmakt i EU:s yttre förbindelser 2016–2020"*

European Institute for Gender Equality (EIGE) (2014) *"Estimating the costs of gender-based violence in the European Union"*

European Union Agency for Fundamental Rights (2014) *"Väld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU"*

Eva Amundsdotter, Mathias Ericson, Ulrika Jansson och Sophie Linghag (2015) *"Motstånd och strategier i jämställdhetsarbete"*

Finansdepartementet JämKAS Budget

Human Rights Watch (2017) *"I Won't Be a Doctor, and One Day You'll Be Sick - Girls' Access to Education in Afghanistan"*

Inter-Parliamentary Union *"Women in national parliaments"*, as per 1 April 2018

Lee, Marlene and Jocelyn Finlay (2017), *The Effect of Reproductive Health Improvements on Women's Economic Empowerment: A Review Through the Population and Poverty (POPPOV) Lens* (Washington, DC: Population and Poverty Research Initiative and Population Reference Bureau)

Mckinsey Global Institute (2015) *"The power of parity: How advancing women's equality can add \$12 trillion to global growth"*

National Democratic Institute (NDI), *"Why women in politics"*

Paffenholz et al., *"Making Women Count: Assessing Women's Inclusion and Influence on the Quality and Sustainability of Peace Negotiations and Implementation."*

Regeringskansliets föreskrifter med arbetsordning för utrikesdepartementet (2017)

Small Arms Survey (2016) *"Gender Based Violence Interventions: Opportunities for Innovation"*

Statistiska Centralbyrån (SCB) 2004) *"Könsuppdelad statistik. Ett nödvändigt medel för jämställdhetsanalys"*

Svenska Institutet:

- Pioneering a Feminist Foreign policy
- Gender Equality – we've come a long way, haven't we?

Svenska Röda Korset och utrikesdepartementet (2015) *"IHL and Gender – Swedish experiences"*

Sveriges regering:

- Inrättandet av en jämställdhetsmyndighet. Dir 2016:108
- Jämställdhetspolitiken: Delad makt - delat ansvar. Prop 1993/94:147
- Makt, mål och myndighet feministisk politik för en jämställd framtid. Regeringens skrivelse 2016/17:10
- Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. Skr. 2016/17:60
- Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. SOU 2012:35
- Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. Ju 2017:06

UN Women (2015) *"Preventing conflict, transforming justice, securing the peace - A Global Study on the Implementation of United Nations Security Council resolution 1325"*

UNWOMEN (2011) *"Progress of the World's Women: In Pursuit of Justice"*

UN Women (2018) *"Women in Politics 2017"*

Utrikesdepartementet:

- Feministisk utrikespolitik – varför och vad handlar det om?
Presentationsmaterial.
- Handlingsplan för en feministisk utrikespolitik 2015-2018
- Sveriges feministiska utrikespolitik (e-utbildning)
- Sveriges feministiska utrikespolitik – exempel på tre års genomförande
- Sveriges nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet 2016–2020
- Utrikesdeklarationen 2015, 2016 och 2018

Världsbanken (2018) *”Women, Business and the Law 2018”*

8.2 Hemsidor

www.calltoactiongbv.com
www.centreforfeministforeignpolicy.org
www.economist.com
www.eige.europa.se
www.fba.se
www.genderchampions.com
www.globalamålen.se
www.gsma.com
www.gqualcampaign.org
www.iklartext.se
www.msb.se
www.regeringen.se
www.shetrades.com
www.si.se
www.sida.se
www.swemfa.se
www.unctad.org
www.unwomen.se
www.utrikesdepartementet.se
www.weforum.org
www.who.org

8.3 Twitter

#StockholmGenderForum
#Genderequalworld
@margotwallstrom
#EqualityMakesSense
#MoreWomenMorePeace
#WikiGap
#Midwives4all
#SheDecides
#SwedishDads
#SheTrades

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

Besöksadress: Mäster Samuelsgatan 70
Stockholm